

ЕДИНАЕСЕТТА РОДНОКРАЈНА СРЕДБА СО БИТОЛСКИТЕ
ПИСАТЕЛИ ОД МАКЕДОНИЈА

Зборник на излагања,
Тркалезна маса, Битола 27 мај 2016 година

National Institution – University Library
“St Kliment Ohridski“ Bitola

**ELEVENTH HOMELAND MEETING
OF THE BITOLA WRITERS FROM
MACEDONIA**

Collection of presentations,
Round table, Bitola May 27, 2016

Bitola 2016

Национална установа – Универзитетска библиотека
„Св. Климент Охридски“ – Битола

**ЕДИНАЕСЕТТА РОДНОКРАЈНА СРЕДБА
СО БИТОЛСКИТЕ ПИСАТЕЛИ
ОД МАКЕДОНИЈА**

Зборник на излагања,
Тркалезна маса, Битола 27 мај 2016 година

Битола 2016

ЕДИНАЕСЕТТА РОДНОКРАЈНА СРЕДБА СО БИТОЛСКИТЕ ПИСАТЕЛИ ОД МАКЕДОНИЈА

Зборник на излагања,
Тркалезна маса, Битола 27 мај 2016 година

Издава

Националната установа – Универзитетска библиотека
„Св. Климент Охридски“ Битола, ул. „Пеце Матичевски“ бр. 39, Битола

За издавачот

д-р Лили Бошевска

Издавачки совет

д-р Лили Бошевска
д-р Николче Вељановски
проф. д-р Владимир Костов

Главен и одговорен уредник

д-р Николче Вељановски

CIP – Каталогизација во публикација
Национална и универзитетска библиотека „Св. Климент Охридски“, Скопје

821.163.3-05(497.774) (062)

РОДНОКРАЈНА средба со битолските писатели од Македонија 11 ; 2016 ; Битола)

Единаесетта роднокрајна средба со битолските писатели од Македонија :
зборник на излагања : тркалезна маса, Битола 27 мај 2016 година / [главен
и одговорен уредник Николче Вељановски]. – Битола : Национална установа
Универзитетска библиотека „Св. Климент Охридски“, 2016. – 96 стр. :
илустр. ; 25 см

На наспор. насл. стр.: Eleventh homeland meeting of the Bitola writers from
Macedonia : collection of presentations : round table, Bitola May 27, 2016. –
Фусоти кон текстот. – Summaries кон трудовите

ISBN 978-608-4538-62-2

1. Ств. насл. на наспор. насл. стр. . – I. Homeland meeting of the Bitola
writers from Macedonia (11 ; 2016 ; Bitola) види Роднокрајна средба со
битолските писатели од Македонија (11 ; 2016 ; Битола)

а) Македонски писатели – Битола – Собири

COBISS.MK-ID 101853706

Зборникот е финансиран од Министерството за култура
на Р. Македонија.

Тел.: 047/220-208; факс: 220-515; тел. изд. 232-999;
e-mail: nuub@nuub.mk • www.nuub.mk

11. РОДНОКРАЈНА СРЕДБА

Приредил д-р Николче Вељановски, библиотекар советник

Традиционалната **Единаесетта роднокрајна средба на битолските писатели во Македонија** се одржа на **27 мај (петок)**, во просториите на Националната установа – Универзитетска библиотека „Св. Климент Охридски“ Битола. **Тркалезната маса** беше на тема: **„Препознатливоста на мојот стил на изразување“**. Претставник на организаторот како раководител и модератор на **Средбите е д-р Николче Вељановски**.

Секој писател си има свој стил на пишување без оглед на тоа дали тој свесно го негува или не. Секако дека и во поетското изразување како и во прозното изразување на писателот постои стил по кого читателите можат да ги препознаат своите омилен автори. На пр, Ремарк го препознаваме по кратките реченици кои даваат сликовит приказ на ситуациите и настаните кои ги опишува. Некои писатели се мајстори на наративниот стил на пишување. Некои пишуваат обемни романи, други пишуваат кратки, но тоа не ја намалува нивната популарност. Некои писатели ги препознаваме како по темите кои ги обработуваат така и по стилот кој е поврзан

со нив. На некои писатели им е многу битна пораката што треба да му ја дадат на читателот. Дури и имаат и одредена филозофија која сакаат да ја наметнат. Други пак, пишуваат возбудливо. Трети користат одредена симболика. И во изнесувањето на најразличните теми, од урбаната, руралната средина, војната и сл., писателот тоа го прави со нему својствен стил. Овој пат самиот писател треба се набљудува себеси од страна и ако не е доволно свесен за својот стил да си го спореди со стилот на своите колеги, па така некако да си го препознае својот стил на изразување.

Но секако, споредувањето со другите колеги **ДА НЕ ГО ИЗНЕСУВА ВО СВОЈОТ ТЕКСТ!** Различитоста на стиловите може да дојде и од начинот на комуницирањето со читателот, во зависност дали е тоа преку имагинарното или стварното, егзистенцијалното, фантастичното, комичното, или трагичното пренесување на настаните и личностите од минатото, сегашноста и иднината. Некои писатели ги негуваат и поетскиот и прозниот стил на изразување, и секако дека треба да бидат доволно свесни барем за своите најпрепознатливи карактеристики од страна на читателот.

На средбата зедоа учество седумнаесет роднокрајни писатели писатели од Македонија проф. д-р Вера Антиќ, проф. д-р Владимир Костов (во отсуство), проф. д-р Христо Петрески (во отсуство), проф. д-р Даниела Андоновска Трајковска, проф. д-р Благоја Брајановски (во отсуство) Гордана Михаилова Бошнакоска (во отсуство), м-р. Сања Мучкајева Видановска, Петре Димовски, Добре Тодоровски, Ванде Ганчевски, Ѓорѓи Прчков, Никола Кочовски, Јован Ѓуровски, Богоја Таневски, Елизабета Јончиќ, Билјана Т. Димко и Петко Шипинкаровски. По барање од писателот Владимир Костов, неговиот текст во целост беше прочитан пред присутните. Кај некои автори кои според правилата на Средбата не баш да одговорија на зададената тема, пропуштени се резимеата на англиски јазик.

Проф. д-р Вера Стојчевска Антиќ

МОЈОТ СТИЛ Е НАЈСУШТИНСКИ ПОВРЗАН СО БИТОЛА

За случајот со громорното убиство на мојата братучеда Здравка ме распрашуваа мнозина. Посебен разговор имала мојата сестра Љупка како гимназијалка со композиторот Кирил Македонски, наш подалечен роднина, но голем другар со Здравка. Сестра ми долго ги паметеше долгите разговори со Кирил, секогаш поврзани со исчезнувањето на веселата битолчанка Здравка.

Мојот притаен молк за исчезнувањето на Здравка од моето секојдневие заврши на чуден и непредвидлив начин. Во Битола беше изработена во еден совршен научен вид мојата „Автобиографија“, со комплетна библиографија. Оваа за мене важна дејност ја презеде НУБ „Свети Климент Охридски“ во Битола. „Започна да се работи во времето кога на власт беше СДСМ. Кога дојде смената на власта, во времето на ВМРО, добив приватно известување дека започнатата дејност ќе биде прекината, зашто ја отпочнала партијата на ССДМ. Се помирих со ситуацијата, не реагирав. Посебно изненадување доживеав кога во 2007 година ми се јавија од Битолската библиотека да одредиме ден за промоција на Монографијата. Бев изненадена, но морам да кажам и многу пријатно, зашто не се случи изменувањето на одлуката, иако веќе владее ВМРО. Дојде и тој свечен ден. Така и тогаш, како што е случај со битолската граѓанска публика, таа ја исполни салата на библиотеката „Свети Климент Охридски“. Све-

чениот чин го отвори градоначалникот на Општина Битола, господинот Владимир Талевски. Ја истакна мојата поширока научно-истражувачка дејност, која го опфаќа и регионот на родниот град Битола. Промоцијата ја отпочна познатиот битолски историско-културен истражувач проф. д-р Александар Стерјовски. Знаев дека Монографијата ќе биде реномирано претставена. Таа содржи 108 библиографски единици и над 70 посебни мои изданија во книги. Бев поносна што мојот роден град Битола, моето најсакано навраќање, ме удостои со посебна „Монографија“, извонредно сработена по најновите научни светски методи од колешките Цветанка Дамјановска, Јоланда Бошевска и Лена Секуловска.

Онака расположена пријатно, занемев во еден сегмент од искажувањето на колегата Стерјовски. Тој тогаш ја направи пресвртницата во моето отворање кон разни точки од мојот живот, а кои ме оддалечуваа од реалноста, зашто упорно ги избегнував. Стерјовски нагласи: „Ние сите во поголема или помала мера сме запознати со научната дејност на Вера Стојчевска Антиќ. Но денес јас сакам да нагласам некои моменти од нејзините премолчени страници од нејзината фамилијарна биографија.. Јас бев средношколски ученик во училиштето „Гоце Делчев“, а математика ми предаваше нејзината стрина Николина Стојчева. Беше извонредна професорка. Но ние децата слушнавме за нејзината голема несреќа. Некој офицер ја убил со седум куршуми нејзината ќерка Здравка, ученичка во Битолската гимназија. Кога по овој грозоморен настан, од кој се потресе цела Битола, професорката ја продолжи наставата, ние учениците забележувавме големи промени. Се случуваше на среде час професорката да се задлабочи и потоне во свои мисли. Ние го чувствуваме тој момент, се притајувавме, во училницата завладуваше беспрекорна тишина, мува да пролеташе ќе беше чуена. Ние, децата, нејзините ученици, исто така прекутно учествувавме во нејзината болка. Прекутно ја сожалувавме. По исвесно време, таа ќе се вратеше од невидливиот свет на нејзината исчезната ќерка и продолжуваше часот по математика. Јас и денес затреперувам кога ги евоцирам некогашните слики од часовите, врежани длабоко во мене до денес!“

Мојот стрико Томе работеше во Основниот суд во Битола како судија. Судот беше лоциран крај Драгорот, наспроти нашата куќа. На паузите за кафе стрико ми најчесто доаѓаше кај нас, преминувајќи го малото дрвено мовче на Драгорот, кое не попврзуваше лесно. Уште од зградата на тогашана Општина Битола, со хумористичен повишен глас извикуваше: „Верче, пак ли е Туфето кај тебе? Зошто тој твојот соученик Смешко

прашува за тебе? Јас ќе го истерам!“ Јас некогаш се лутев ма неговите гласни извици, тенденциозно истакнати оддалеку. Сепак сфаќав дека стрико ми најчесто доаѓа кај нас и заради мене, да се пошегува со нас децата, а не за кафето, кое честопати и ќе го забравеше. По случајот со убиството на Здравка неговите шеги се разретчија. Тој не плачеше гласно, а венееше. Безволно слушнав дека оболел од карцином. Кога ќе се сетам на тагата што ја обзеде целата наша фамилоја со тој случај, не е чудно што добриот мој стрико прв обале тешко. Го одведеа во Белград, на терапија. Безуспешно, болката за Здравка беше посила од сите лекувања. Почина и мојот пријател, стрико ми Томе.

Во тој младешки период се одвиваа за мене важни настани кои оста-вија длабоки траги во мојот живот. Помнам како во раното детство моите родители ме запишаа на претшколска настава во Францускиот колеџ во Битола ...Колеџот беше далеку од нашата куќа, при крајот на битолското „Корзо“ или „Широк сокак“. Затоа секое утро до него ме водеше баба Доста. Во тие први денови учителката сер Мари, замонашена сестра, со голема бела капа, извести дека не треба да зборуваме македонски, туку само француски. Ако некој проговори македонски, или направи некаква белја, ќе седи во магарешката клупа, со залепен долг црвен јазик. Веќе едно другарче уште првиот ден се најде во таа клупа. Јас бев толку заплашена од таа казна, што не се осмелував да проговорам, зашто француски и не знаев, иако мајка ми се обидуваше пред да заминам во Колеџот да ме научи да изговорувам основни секојдневни зборови на француски јазик. Оваа нејзина подготовка, од страв од магарешката клупа, немаше шанса да ј применам. Молчев и се трудев да ги запомнам зборовите кои педа-гошки ни ги повторуваше нашата учителка.

По неколку денови настапија многу повпечатливи снеубавени моменти. Мајка ми одлучи да ме запише во целодневен престој во Колеџот, сметајќи дека на тој начин ќе го совладам полесно францускиот јазик. Првата помината ноќ во спалната соба беше тотално непроспиена, од моето гласно несопирливо плачење. Барав да ме вратат кај мајка ми дома. Се собраа повеќе учителки, ми покажуваа слики, кукли, шарениот крст со ликот на Исус Христос, ми подадоа и чоколада, како реткост во тоа време. Безуспешни беа сите обиди да ме смират. Јас сакав да спијам кај мајка ми. Помина уште една страшна ноќ, веќе немав сили и да плачам. Дојде мајка ми, ме одведе дома, каде што се смилив и таа вечер спиев во нејзиниот кревет. Сабјалината падна домашниот договор, нема да пре-стојувам целодневно, ќе бидам само на часовите и потоа баба Доста ќе

доаѓа по мене. И така течеа наредните денови и часови. Мојата смиреност се поврати, дури дојдов во крајност да жалам кога завршувавше последниот час, кога се разделував од сер Мари.

Постепено растеше мојата љубов кон сер Мари. Таа беше многу млада девојка, синоока, убава и тиха, скриена под сестринската крилеста бела капа. Со оглед на нашата претшколска возраст, со други зборови бевме во градинка и постепено го запознававме францускиот јазик преку куси француски песнички за деца, повеќе сликовито прикажани, а сликите ја доловуваа суштината на содржината, заради нашата недоволна укост на францускиот јазик. Првиот час го започнувавме со молитвата „Оче наш“, која убаво ја научивме на француски. Бројни шарени сликовници го прикажуваа Исус Христос, делови од Евагелието – сликовито прикажани. Неговата мајка Дева Марија посебно доминираше во сликите и стиховите. Постепено започнуваше нашата рачна изработка на одбрани ликови, слики, а најчесто доминираа ликовите на Исус Христос и Дева Марија, вткаени во крстови, облепувани со светликави разнобојни ленти од хартија. Се натпреварувавме кој ќе изработи најубава ракотворба. Одбраните разнобојни крстови ни дозволуваа да ги носиме дома, како подарок на нашите родители. Еден од нив, со Исус Христос и еден со Дедо Мраз, ги чувам во моите спомени, во еден прекрасен Споменар од детството. И денес кога ја отворам тетратката со овие далечни сувенири, примамуваат насмев и разведрување и колку да се наоѓам во друга душевна состојба.

Какви спомени донесуваат игрите во дворот на Колеџот, песните што ги пеевме околу статуата на Дева Марија? Безгрижност и љубов кон Пресветата Богородица! Само се плашев од трките на Џика Хенто, мојот постар другар, кој ми се чинеше, не размислува кого ќе те турне во брзите брканици и натпревари. Најчесто ја барав синокосата убавица Лили Копачкова. Сакав да ги слушам нејзините извонредни клавирски изведби. Тој нејзин талент ја зароди и мојата љубов кон клавирот, кој ме привлече во салата на Колеџот.

Во одредени денови и во некои празници не водеа во Католичката битолска црква. Таму се чувствував свечено. Веднаш правев разлики и споредби со нашата православна црква. Како наша црква долго време во детството ја сметав црквата „Свети Димитрија“, сместена во центарот на Битола, до познатиот Градски саат. Во оваа црква секоја недела не водеше татко ми Илија. Некогаш бевме трите деца, постарата сестра Љупка, јас и помалиот брат Коле. Но, најчесто јас бев сама со татко ми. Мајка ми во

тие неделни денови рано сабајлината ни ги подаваше испегланите облеку, зашто во црква треба да се оди во чиста облека, а најчесто за Велигден и Божиќ во нова. Јас се радував на тие неделни празнувања. Црквата „Свети Димитрија“ беше секогаш полна со народ. Татко ми ме држеше за рака и не ми дозволуваше да трчам во и околу црквата. Другите деца беа немирни, шетаа, трчаа, комшиските другари ме викаа да играме во дворот на црквата, но татко ми не ми дозволуваше. Затоа, кога присуствував на службите во Католичката црква бев изненадена од црковната тишина, од луѓето кои не разговараа гласно. Тогаш забележав дека сер Мари ја слуша службата со скаменет израз и со очи упатени горе кон Господа. Таа тогаш беше во небесните простори. Почнав да ја имитирам, особено кога се молев, сакав да наличувам на неа. Постепено мојата љубов кон неа кулминираше. И кога дознав дека таа е закалуѓерена со цел да допре до Бога, и јас посакав подоцна, кога ќе пораснам да бидам верник замонашен, како неа. Започнаа моите сонови како ќе ми биде убаво на небото, како ќе се доближам до убавите ангели. Сакав да ги слушам библиските приказни.

Ме збунуваше повторуваната реченица на татко ми, упатена кон мене: „Не заборавај никогаш. Ние те пуштивме во Францускиот колеџ за да го совладаш францускиот јазик, но Католичката црква не е наша. Наша црква е „Свети Димитрија. Запамети го ова!“ Се прашував во што е разликата на „нашата“ и „нивната“ црква?! Сфатив дека во Католичката црква владее тишина, почитувана од сите, а во нашата се слушаат и разговори, но и во двете цркви се слават Господ, Исус Христос, Богородица?! И денес кога размислувам за разликите меѓу двете цркви, тие се мали, за разлика од нивната заедничка суштина. Не случајно денес се дискутира за нивните централни насоки.

Од денешен аспект ги анализирам моите религиозни погледи. Нив ги одреди и насочи на прво место мојата мајка. Сигурно е дека јас не помнам кои се моите првоизговорени зборови. Подоцна се повторуваше една констатација на мајка ми, која во детството не ми значела многу, но постепено ја сфаќав нејзината суштина. Мајка ми повторуваше задоволна: „Вера по првиот изговорен збор „мама“, го научи насловот на молитвата – „ОЦЕ НАС“, кој подоцна мина во „ОЧЕ НАШ“. Таа, мојата мајка, беше ортодоксен православен верник. Библијата и Евангелието и беа животни примери и од мали носе пред спиење, по гласно изговорената молитва „Оче наш“, следуваше нејзиниот библиски или евангелски расказ. Имав многу убава сликовница на Библија за деца на француски јазик.

Мајка ми ја ценеше Црквата како највисоко достоинство на христијанството. По тие исти стапки ме упатуваше нејзината мајка Вангелица, мојата баба Гица. Таа беше влашка учителка, која завршила Педагошки

колец во Букурешт. Нејзините родители Власи како големи верници го вткаиле нивниот дух во ќерката Вангелица, таа во својата ќерка Милица, а мојата мајка Милица – во мене. Јас ги прифаќав поуците за добродетелство, љубов, насочени против лагата, измамата, користољубието. Во случајов и денес се потсетувам на тоа религиозно чувство што ми беше пресадено, прво од мајка ми, потоа од Францускиот колец каде се негуваше на прв план искрената љубов кон Бога и неговите десет заповеди. Кога заминував во основното образование на еднодневна школка екскурзија до Кисела Вода или до Крстоар, таа, мојата мајка Милица, знаеше по којзнае кој пат да ми порача: „И кога си сама, и кога си на планина, или сама во соба, тогаш Господ е секогаш со тебе и те гледа!“ Во детските вакви осамувања, првата мисла што ми се наметнуваше беше дека и овде Господ ме гледа. Ако беше летен ден, а јас сама во собата, разголена, веднаш се припокривав. Во днешен доцни размислувања не ја ставам и денес на потсмев оваа препорака, зашто кога сме сами треба да ја негуваме добродетелта, а не порокот. Тогаш самите самостојно судиме. Не случајно ја апострофирав понапред и песната „Кога си сам...“ Кога си сам ги резимираш доживувањата, извлекуваш логична поука, и оправдано „Господ те гледа“ и внимавај во кој правец одиш. И денес, кога и глобализацијата не не задоволува целосно, се јавуваат спротивположните егзистенцијални правци, едниот кој води кон позитивна разврска на мислата, а другиот кон негативната проудолна насоченост, против која се бориме. А кој ќе победи?! Јас лично, уверена сум во победата на Љубовта и Добродетелта, на Доброто, во што верувале дури и намножените богомили, иако негативните нецивизаторски гласови ги слушаме и чувствуваме непобитно.

Покрај ортодоксното христијанско влијание што го попримав од мајка ми, со ист интензитет го добивав од татко ми. Во фамилијата е познато дека Стојчеви имале вистински христијански приод кон светителските искри на православието. Овде морам да се задржам на малку познатиот лик на дедо Никола, вљубеник во православието. Во Битола беше познат неговиот став кон сите доживевани владици. Кај него немаше национален призив во однос на нивното потекло. Најверојатно, со оглед на бројните завојувачи на нашата земја, во народот остана да живее и да се слави православната наша христијанска црква. Задоен со родителска љубов кон црквата, која опстојувала и покрај насилничките однесувања кон неа, не можел да ја прослави својата слава, „Свети Никола“ без покана за свечената вечера на односниот владика. Татко ми раскажуваше посебно уживал да ги носи владиците до „Свети Наум“, на главната служба, а потоа на печено јагне. Фамилијарните слики тоа и го документираат.

Prof. d-r Vera Stoychevska Antic

MY WRITING STYLE IS DEEPLY CONNECTED WITH BITOLA

I remember my early childhood when my parents enrolled me in pre-school at the French College in Bitola ... College was far from our house, at the end of Bitola „Corso“ or „Broad Street“. In those early days my teacher, the nun Marie with big white hat, informed us that we were not allowed to speak Macedonian, only French. She told us that if we tried to speak Macedonian or made any mess, we would be punished to sit in a mule bench, glued with a long red tongue.

My mother appreciated the Church as the highest dignity of Christianity. I accepted the lessons of charity, love, directed against the lies, deception and greediness. Today, I remember the religious feeling that I was transplanted, first from my mother, then by the French College where the sincere love for God was cherished, as well as the ten commandments. When I used to go on an excursion trip to Kisela Voda or Krstoar, my mother Milica used to say to me, „When you're alone and when you are on a mountain, or alone in the room, then the Lord is always with you, looking at you!“ Personally, I strongly believe in the victory of Love and Virtue, of Good in which believed even the Bogumils.

Гордана Михаилова Бошнакоска

ОБНОВУВАЊЕ НА КАЖАНОТО – НАПИШАНОТО

Одредувањето на сопствениот стил на пишување, е како да станеш објективен посматрач на она создаденото, без присуство на субјективност. Но улогата е сега друга – потребна е субјективноста во тоа буричкање на сопственото творештво или

поточно откривање на сопствените „тајни“ во откривањето на инспирацијата, мотивите кои ќе ја создадат содржината на делото.

Бидејќи пишувам преvasходно поезија, но и проза, литературни осврти за автори и дела, кои го побудиле мојот интерес, како и есеји од областа на ликовната уметност, ова е еден од можните патишта за доаѓање до откривањето на „сопствениот стил“.

Најверојатно тој се состои во она првичното, а тоа е „темата“ на интерес. Таа го одредува и пристапот кој го носи и стилот како одредница на таа севкупност. Секако дека

самата сум таа која ги открива некои творби заборавени, можеби и загубени, па потоа пронајдени и онаа констатација : ова ми личи како да е мое. Тоа како да е мое, всушност е во откривањето на препознатливоста, на сопствената мисла која е вградена во делото, текстот или освртот кон некое туѓо дело. Во туѓото дело да се откриеш себе е како да ги прифаќаш енигмите на оној другиот, како свои и при тоа, да останеш на некои сопствени согледувања. Тоа значи дека она „сопственото“ го носи твојот белег или стилот на твоето пишување.

Покрај темата која ја одигрува важната улога, која го води умот, сознанието и раката која го пренесува, во оформувањето на целината, секако е важен и носечкиот фактор, а тоа е интелектуалната подготвеност и подобност за соопштување на посакуваното од самиот автор. Ова посакуваното на некој начин, го креира самиот „стил“ на пишувањето.

Во светската литература се издвојуваат повеќе имиња на автори кои се наметнале со својот препознатлив стил на пишување, но и со тематска посебност. Во таа група на автори секако дека пред се би ги посочила руските писатели како Толстој, Достоевски Тургенев, Чехов, потоа Пастернак, Марина Цветаева, Ана Ахматова и др. кои не само што го изградиле својот стил, но пред се ја наметнале и нивната интелектуална потенција, која всушност го гради стилот. Во оваа група на автори секако треба да се нагласи и улогата на француските надреалисти, Бретон, Арагон и др. врз чии револуционерни и иновативни идеи се градел тој нов стил што извршил големо влијание и врз голем број автори во светот. Потоа, секако треба да се спомене и магичниот реализам на Јужно Амриканските автори Борхес, Маркес и др. кои што влијаеле на многу автори во светот. Тука би го споменала и современиот турски писател Памук, кој е на границата на класичниот реализам на Балзак и магичниот реализам, со посебноста во неговиот стил.

На појавуваноста од оваа богата лепеза на автори од светската литература, како и многу неспомнати во овој текст, а кои што исто така се надоврзуваат на една индивидуална стилска и содржинска реалност, со својата разнородност и богатство, влијаат во создавање и на сопствениот стил. Би можело да се рече дека стилот е всушност еден „систем на размислување“, во кој како најважен елемент е средината од која се поникнува и во која се живее. Секако, дека тука се вклучени индивидуалните сензори кои помагаат во регистрирањето на сите појави, настани, интелектуални „ломови“ во сопствената природа.

Така оваа содржинско и стилско богатство кое се перципира надвор од личноста на творецот, влијаат и во градбата на сопствениот стил. Пред сè тука се и невидливите „системи“ на сопствената свесност, за она што се пишува и, за она како се размислува.

Што се однесува до самата индивидуалност која и го создава стилот на пишување, важни се неколку битни елементи. Пред се елементот на издвојување од општоста. Ова е меѓу првите носечки структури на творбата. Значи таа, творбата било од кој литературен вид да е, треба да ја има тежината на вистинитоста што самиот автор ја носи. И не само онаа

вистинитост но и нејзината посебност го „гради“ и самиот стил на препознатливост. Друг елемент е тој, до кој степен самиот стил, се задржува како препознатлив миг во творештвото, бидејќи тој метаморфозира и станува, со самото тоа непрепознатлив. Често пати се соочуваме со делото на некој автор, кој што предходно сме го регистрирале во сопствените сознанија, како автор со одреден стил и тој се појавува со дело, кое што апсолутно „излегува“ од предходните рамки, на неговиот препознатлив стил. Тоа значи, дека на големите автори не може да им се „верува“ до крај, на нивната инспирација и како таа ќе ја пренесе. Тука доаѓаме до елементот на движењето на свеста и сознанијата, кои како градба ја градат идната создавачка потенцијалност. Ако во драмите на Чехов некаде во првата сцена во сценографијата има пушка, кога тогаш во текот на дејствието таа и ќе пукне. Ова е препознатливо, но што пак кај некој друг автор се зборува за река, езеро, море, океан, значи ли тоа дека пливачот треба да се удави. Градењето на самата идеја во создавањето на песна, расказ, роман, есеј, драмски текст и т.н ја одредува суштината на тоа дело, а со самото тоа и стилот во неговата „изведба“. Во оваа смисла, би ја потенцирала опседнатоста на Вирџинија Вулф со водата, реката. Така што на крајот, со наполнети џебови со камења и се удавува во реката, што не е само водата како причина, ама секако и повеќе други состојби на нејзиниот дух. Сите ови поединости, а секако и множествата го градат стилот или стиловите на авторите.

Во таа смисла би сакала да истакнам некои творечки „опседнатости“ кои го градат стилот на авторот. Овие опседнатости се некој од атрибутите и во моето творештво, со кои сум се пројавила во повеќе создавачки форми, како поезија, проза есеј и др. Се случува додека излегува некоја песна, да помислам дека е тоа добра тема за проза. Во голем број на случаи и сум го правела тоа, би се рекло менување на стилови или сепак, во содржината на овие подлоги лежи задскриен стилот на пишувачот. Тој, стилот кореспондира и со веќе погоре наведените инспирации, интелектуални надградби од прочитаното, проживеаното и секако и од она што созрева, а ќе дојде некаде во иднината.

Во сите мои книги дали е поезија или проза сум градела и сум надградувала некоја мисла, замисла која требала да биде по различна од предходната, од предходното. Но во сите градби, од кога ќе ги прочитам како готови, сум откривала нешто да ме поттикне, дека сето ова наликува на мене, на она што сум јас како осознаено творечко суштество што и, покрај незадоволствата што нормално се јавуваат во творештвото, сум сакала да и верувам на иднината, дека ќе го задржам она „моето“ а секогаш ќе му се приклонам и на она подоброто, во мене и надвор од мене.

Gordana Mihailova Boshnakovska

RENEWAL OF WHAT IS SAID – WHAT IS WRITTEN

I would like to point out some creative „obsessions“ that build the style of the writer. These obsessions are some of the attributes in my work, which I have expressed in many creative forms such as poetry, prose essays and others. It often happens while I am writing a song, to think that this is a good topic for fiction. In many cases, I have done it, I would say changing styles or however, in these changing contents lies the hidden style of the writer. Also, the style comes out of inspirations, intellectual updates of reading, and of course, from the experiences in life which make us more mature in the future.

In all my books no matter whether poetry or prose, I've built and upgraded a thought, an idea that was intended to be a different from the previous one. But in all the creative products, I discover something that will urge me, saying this resembles on myself, resembles on me as a self-actualized creative being that, despite the discontent that normally occurs in my creative work, I would like to keep what's „mine“ and always to be inclined towards the good, inside of me, as well as outside.

Проф. д-р Благоја Брајановски

ПРЕПОЗНАТЛИВОСТА НА МОЈОТ СТИЛ НА ИЗРАЗУВАЊЕ

Не е лесно, односно е мошне тешко да се пишува за самиот себе за да се истакне она што е препознатливо во однос на сопствениот книжевен стил на изразување; тоа подобро тоа може да го направи друг писател. Но бидејќи таков е насловот на Темата од организаторот на овие *Единаесетти*, по ред, *Роднокрајни средби*, така и треба да се постапи.

Препознатливоста на мојот стил на изразување

Мојот стил на изразување во моите книжевни дела, може, главно, да се систематизира, како препознатлив стил на изразување, во врска со:

1. Критички осврт на прозно книжевно дело, и
2. Критички осврт на поетско дело.

1.1. Критичкиот осврт на прозно книжевно дело

Зошто правам ваква поделба кога и прозното и поетското дело се книжевни, односно литературни дела.

Прво, поради тоа што кај прозното дело, главно, сосема кусо се осврнувам, но најчесто и воопшто и не се осврнувам на содржината на делото; тоа му го оставам на читателот (бидејќи со тоа го стимулирам самиот, пред се, да го прочита делото и да заземе свој

сопствен суд, не само за неговиот уметнички дострел, туку, и, што е уште поважно, да ја открие *суштината* во него, а тоа подразбира мудроста во делото и да го упати, ако има такви способности и пролабочени знаења, истите да ги примени).

А) Цане Здравковски. *Суштината (мудроста) што ја носи делото.* Поради ограниченоста на просторот, во анализата на суштината, мудроста (зашто секое прозно, како и секое уметничко дело дело носи во себе суштина, некаква порака, па и поука за читателот), накусо ќе се задржам само на две прозни дела од еминентните, пред се, прозни писатели: *Цане Здравковски* и *Владимир Костиов*). Ако за мене како аналитичар, како критичар на прозно дело, не се толку битни сите ликови во делото, зашто тие не ја „носат“ суштината во делото, иако ја „потпомагаат“, ја „надополнуваат“, туку оние ликови, преку кои критичарот на делото упатува на оние кои ја „носат“ *стојерноста, мудроста* во делото, како што е, на пример, со делото *Синџир* на авторот Цане Здравковски, во кое авторот, преку ликот на *Пелагон*, го навестува доаѓањето на Новото време (востановувањето на Еднопартискиот политички систем во земјата), кога религијата ќе биде прогласена за „опиум на народот“. Тогаш, за мене главно е она на што Ц. Здравковски, го потпира доаѓањето на Новото време пренесувајќи го преку размислувањето на *Марко Шајорковски* да му укаже на попот *Понимај*, и, притоа да не го навреди. Така, „*Појави се за Пелагон долго размислуваше дека мора да се направи решителниот чекор, но не знаеше како. Како да му каже се остворено на Понимај, а да не го навреди*“, незнаејќи дека и попот веќе живеел со она што требало да дојде (Новото време), „*таа и не беше многу изненаден од пресвртиот кај него*“.¹ Но тоа не значи дека суштината, стојерноста на делото се препознава и се исцрпува само со овој едноставен пример, туку со докрај прочитувањето на делото, кога читателот, кој бил учесник во, не само на почетоците на доаѓањето на Новото време, туку и во неговото манифестирање како нов, своевиден политички систем на општествено уредување. *По тоа, на одреден начин, би можело да се препознае мојот стил на уметничко изразување, кога речиси секогаш, ако поседувам во тој момен нешто што можам да го пренесам на друг, да го „збогатам“ со нови сознанија, или да ги надополнам неговите дојави сèкнаштите сознанија од најразлишни области на живото.*

¹ Благоја Брајановски: *Возвиши се во својата мисла, Книжевни есеи за едно време*, Скопје 2015, стр. 23.

Б) Владимир Костов. Што е тоа што го откривам во прозното дело романот *Биџолијада* на знаменитиот македонски писател, Владимир Костов, од аспект на *суштината, мудроста* што ја носи ова знаменито литературно дело. Она што погоре го бев рекол и за Цане Здравковски, на одреден начин се однесува и на овој роман на Владимир Костов. Имено, за мене стожерност на делото е однесувањето на Невеновски, односно неговото движење спротивно на Текот (што живот значи). Односно Невеновски во животот, во услови на Едноумието, не би требало да се однесува спротивно на Текот што живот значи, Јавно да се манифестира, противи на тој Тек (Едноумието), туку, со други средства, како што вели Вилјем Блејк: да се однесува како „*Будала која испирајува во својата лугоси, ѝосианувајќи мудра*“.

За да ја истакнам стожерноста на делото *Биџолијада*, односно за да укажам дали главниот лик во делото, Невеновски, треба во се да каже НЕ како спротивставување, наместо да применува други средства на отпор против новиот политички систем, наведувам дел од мојот осврт на ова дело од мојата книга *Возвиши се во својата мисла* (стр. 105):

„На што нè наведува, речиси без исклучок, ваквото човеково однесување? Нè наведува на тоа дека човекот е склон *да не се ѝрејушиа на Токои на Времеио шио живои значи*. Тоа што човекот се среќава со Новина која може во целост да ја разбранува неговата севкупност и суштина, не подразбира дека таа Новина како р’кулец тлеела во претходната Новина, што сега останува зад нас – како минато. Во ваква ситуација, не сме свесни дека „новата“ Новина е објективен, неизбежен, судбински гостин (настан) кој морал да се случи, зборува за фактот дека ние сè уште не сме го достигнале степенот на нашето духовно созревање (надградба), дека и ние сме дел од Еднотата, дека и ние сме дел на Универзумот, дека сме Универзум „во мало,“ и дека Новото е диктат на Еднотата во која и ние се наоѓаме. Според тоа, на одреден начин – и наш диктат. За да може да станува збор за достигнувањето на овој степен на духовно созревање неопходно е *Сиварноста да ја сфаќаме како сиварноста шио ѝроијекува, недофајна и неоисива*.²

² „Затоа страдаш.“ – вели Јогананда. Бидејќи „Сакаш младост, а таа не станува, сакаш љубов, а таа се расплинува, сакаш мисла, а таа те остава на цедило, сакаш знаење, а тоа се покажува како куп на предрасуди, сакаш вистина, а таа се искажува како мислење. Се факаш за форми што се минливи зашто се форми само во твојот дух. Додека ги факаш, секоја исполнета желба создава нова и секој одговор на прашањето раѓа ново прашање. Се наоѓаш во меѓепсан круг. Фиксните форми до кои се држиш затоа што се боиш дека без нив ќе ја загубиш индивидуалноста, се блато во твојот рибник.

1.2. Критички осврт на поетско дело

Богоја Таневски. Основна разлика меѓу прозно и поетско дело е во фактот што при анализа на поетско дело речиси и да нема потреба од анализа на ликови во делото, што значи не се раскажува делото туку вознесувањето на поетот во создавањето на делото, она што по прочитувањето останува да трепери во нашите дамари, па, на моменти да не наведе солзи да ни потечат низ образите незнаејќи зошто тоа ни се случува.

Мислам дека основна одлика на поезијата е *нарајивноста* но и спознајноста на нови вистини, како на пример, во песната *Процена* на познатиот поет Богоја Таневски:

Ошќако нешто
ќе го изгубиме
дури штогаш
ни шекнува
колку вреди штоа
и то нешто шаѓуваме...

„По правило, кусата песна резултира со **збиена** поетска реч, односно таа претставува збиена песна, збиена суштина, мудрост до бескрај; и самата песна е рамна на Бескрајот; и таа е Бескрај. Покрај тоа што во песната „Процена“ недвосмислено ја откриваме суштината во сета нејзина длабочина колку што е пространо и колку што е длабоко небото, во зависност од научно–естетскиот профил и хабитусот на читателот, како и во зависност од неговата состојба на телото и на духот во моментот на читањето, не враќа назад во изгубената и со ништо неоповоргнуваната древна мудрост, за жал – денес напуштена: **„Не тагувај откога тагата ќе налегне на тебе, туку имај смирен дух во моментот на преземањето на дејствата, откога пред тоа ќе ја откриеш суштината и откога ќе ја отсликаш во сопственото внатрешно Јас.**“ Оттука, само со малу зборови, со ислушување докрај на соговорникот, па макар колку бедни да ти изгледаат неговите зборови, дејствувај без никакво двоумење, без никаква размисла.

Твојот нервен систем е заматен со наслагите на мајата (илузијата – Заб., е моја). Очисти го. Тогаш ќе го одразува апсолутното. Седно е дали тоа го нарекуваш Празнина, Вакуум, Брахман, Бог, Дух, Суштина. Кога ќе ѝ дојде крајот на метафизиката и кога си ја исцрпил и психологијата, секогаш се враќаш на примателот, кој е материјален: твоите нерви, твојот мозок.“

Потпри се само на гласот на сопственото внатрешно³F „Јас.“ Зашто, **„нема ништо вредно што можеш да го изгубиш во овој свет.“**

Во песната **„Процена,**“ на почетокот на настанот, селаните не се свесни за судбината што надоаѓа. Тие во себе се со измешани чувства. Се плашат од неизвесната судбина, но потајно некаде длабоко во душата сепак останува место и за радост: – Можеби ќе биде подобро! **„Плашливоста е запалување на срцето во невреме“**⁴F (Свети Ј. Лествичник).

Меѓутоа, во тој прв настан (момент) тие не се во состојба да ја проценат таа загуба. Достаточна е самата загуба. Да се загуби својството на селанец, иако некој од нив и тоа потајно го посакува. Староста и осаменоста во селото само дотурува масло на веќе разгорениот оган. **„Стравот е опасност на која се мисли уште пред нејзиното настанување. Или: Стравот е трепетно чувство на срцето кое трепти и тагува поради неизвесните но можните настани“** (Свети Ј. Лествичник). Немоќни се во откривањето на вистинската суштина на настанот, затоа што се суперфицијални (површни) и затоа што не се во состојба да **навлезат подлабоко**. Тука не станува збор за страшливоста како детинестата природа во суетната стара душа, туку за отсуството на верба во очекувањето на неизвесно–извесната несреќа. Но со тоа што не биле во состојба да навлезат подлабоко во проблемот, особено во однос на последиците за нив самите, каква е смислата на сето тоа? Дали со тоа би можеле да ѝ се спротистават на судбината? Сигурно – не.

По појавата на настанот, доаѓа последицата, а последицата е **иселувањето**. Народната мудрост вели дека „не удира гром во коприви“. Меѓутоа, авторот во песната „Иселување,“ токму спротивното го говори, дека **„Удри гром во коприви“**; почна иселувањето; луѓето „... почнаа да ја влечат покуќнината надвор.“ Селото Суводол повеќе го нема, камбаната плаче, со право извикува поетот.⁵

³ „... запознавањето на твоето вистинско Јас, на неговиот потенцијал и на внатрешната динамика, претставува неоткинлив дел од духовниот пат. Кога ќе се научите да патувате од внатрешните сељидби на својата психа и кога ќе се убедите во неговото присуство и сила, ќе можете да го примите подоблесно променливиот, несигурниот и непостојаниот карактер на надворешниот опкружувачки свет, Во духовното здравје влегува и откривањето на суштинскиот ритам на таа скриена, внатрешна честичка од самите вас, за да можете да ја синхронизирате со вашиот емоционален, физички и надворешен свет“ (*Тибетската книга на изцелението*, стр. 142–143).

⁴ „Отерај го песот кој ти доаѓа во моментите на најдлабокиот плач и кој ти говори дека Бог е немилосрден и безчувствителен. Зашто, ако добро погледнеш, ќе видиш дека тој ист пес пред нашиот грев говори дека Бог е човекољубив, со жалослив и милостив“ (Свети Ј. Лествичник).

⁵ Благоја Брајановски „Возвиши се во својата мисла“, цит. дело 34–35

М-р Сања Мучкајева – Видановска

МОЈОТ СТИЛ Е ПОВРЗАН СО ЖЕНАТА

Корелација меѓу минато и сегашноста, како прејозначајлив стил на изразување

Стилот на изразување е израз на духот на авторот, пропорционален на неговото восприемање и истовремено возвраќање кон средината. Чистата вербална комуникација во која пишувамот општи со читателот, истовремено е и слика не само на неговото согледување на реалноста, туку и фикцијата која ја посакува, или пак само сака што послободно да стави акцент на она што алудира, истражувајќи се самиот себеси и околината во која живее.

Изразувањето е форма на слободоумно искажување и како такво може да се искористи при нарација во која минатото, сегашноста и иднината се блиски и неделиво поврзани. Преиспитувајќи се себеси во овој сооднос меѓу некогаш и денес, но со порака кон иднината, често го пронаоѓам минатото во своите дела, како цврст корен за сегашноста, па во таа определба го пронаоѓам изразувањето во кое се пронаоѓам себеси.

Убава тема за размислување! И за анализирање на делата, чии листови ја виделе светлината, но и на оние дела кои чекаат во затворена папка од листови или во меморијата на модерното електронско пишување. И сега размислувам околу тоа, пронаоѓајќи го своето изразување

низ минатото и сегашноста, каде нивната испреплетеност го обележува мојот начин на комуникација и нарација со читателот. Убава тема, и затоа што стилот, како изразно средство е своевиден печат на она *јас*, а тоа *јас* е умешноста на пишувачот да ја води играта во своето искажување. Моите реченици при тоа водење се почесто долги, си припомнувам сега додека го пишувам ова. Знам да се прекорам самата себеси понекогаш и да си речам дека некогаш се доволни малку зборови, и целината е восхитувачка. Остава без здив. Како „Во тишината“, од една строфа и Шопов не остава во тишина. Без зборови... Божествено восхитувачки!

Кога ќе се навратам на моите дела, се препознавам себеси и во паралелата на ликовите кои никогаш не се среќаваат, но на крајот се спојуваат со своите животни приказни. Како што тоа бидува во вистинскиот живот. Мислам дека секоја сторија има свои корени од минатото и како интересна целина со сегашноста се спојува во една слика и игра на случајности. Бидејќи често пати се прашувам дали животот е игра на случајност, или среден хаос кој е предодреден да оди по својата патека, тоа ме одвлекува кон тоа минато, како карма што навидумзалутала, за да се најде во нечија сегашност.

Мислев дека моите сѐтари рани нема повеќе да болат, но... изгледа постојат рани кои никогаш не зацелуваат! Телото има свој одбрамбен механизам, но душата, не! Изгледа и кога еден ден ќе мора да се раздели од телото, таа талка засекогаш низ бескрајот со сите тие рани кои не зацелуваат. Ги носи како лузни од минатиот живот. И ако повторно се втели во друго тело, во некој иден живот, ако тоа е така, ги носи и во него. Тоа е карма!

(Извадок од мојот најнов роман „Ноемврски крстосници – Mon petit ange“)

На овие простори, светот како да се испреплетувал во мрежа од пребрежја. Војната и мирот се менуваа толку често, а судбините на луѓето се менувале толку брзо, што корените од минатото просто врескаат за да се испреплетат со сегашноста. Сакале ние, или не. Самото чекорење низ овој град, се испреплетува со толку многу други чекори од минатото (блиско и подалечно), што тера како предодредено писание да пишуваш. За војните на овие простори, за мирот, за неизвесноста, а секое семејство има сопствен патоказ кој влече корени од минатото. Кога човек би влегол во секоја битолска куќа, би напишал по еден обемен роман. Тие минати чекори, живеат духовно овде, меѓу нас и инаетливо ме тераат да се изра-

зам себеси во тој стил. Минатото и сегашноста со сите тенки нишки на поврзување, како пајажинеста мрежа, која за да биде потполна, мора да ја содржи секоја нишка од одминатите години. И оние среќните и несреќните. И за убавите љубови и за плачот на напуштањето, за туѓината, за крајот на судбината. Со секој човечки лик кој е само светни – угасни на животно небо. А, иднината ја оставам на новите генерации, со својот сопствен изразен стил да ја помиришаат новата пролет и да пишуваат за неа.

Кога се вратиш во овој град што веќе како да не постоеше ме пронижа никаде и насекаде. Каде исчезна топлината од огништата? Никаде! Каде исчезнаа животиите и жасовите? Насекаде! Можеби и не постоела, можеби што тоа беше само илузија. Илузија на градоите што некогаш постоел и не постоел. Истркаланиите камења се дава во калта од улиците, и колку важно, ах колку сирашно подзинаше уништени ги зајручуваа некогаш времиите слики на сировите. Уништени семејства за секогаш и исчезнаа сиомени. Никој на ничие, во оставените празни сидишта. А калта ги додеа како жива песок, заедно со градоите и болестите. Да, градоите сега има изглед на мртвило од сиомени, чадоите секојдневно додеа дел по дел, кое ли проклество! Се пресев секое утро, додека поминував и газев на тие остатоци. Секој ден што изминува, проклето додеа нови животи како да се завешил дека на заминување ќе повлече во својата темнина следни избрани несреќници. Градоите го изгуби своето минаше, а со штоа изгуби сè.

Чадоите од оцациите на малиите куќарки покрај кои поминував, дрвениите заворени порти, колку што можеа да се заворат и кои едвај се држеа да не паднат – онаму каде што останаа од додеајрајните бомбардирања и градирања и оградите од камен, што така оние кои им се сиропистваја и останаа доволно високи да го закриваат градоите и сиродоите. Тој шенок чадо, лазеше со шенка линија нагоре кон сивото небо, како да се плашеше да не ги привлече испиите дрмтеници од изуприната. Едно мало дејенце од пет-шест години, сиркаше низ полуворената дрвена порта која едвај навалена се држеше да не се сруши, со остатоци на штата од печеноото печкарно брашно што го имаше јадено штоа утро. Препоставив дека штоа ќе му биде целиот оброк за денес. Му се насмевнав слабо додека поминував покрај него. Тоа не ми врати, ме гледаше сериозно под каишта, а очите вдалбани од изгладненост, изгубено ме догледаа. Преходно се разделив со штоко ми, кој ме предупреди да не се враќам сама дома и ош како му

*вeй̄ив дeкa кē жo чeкaм нa иcт̄oй̄o мeст̄o, сe свр̄и нaзaд сo брзи чeкoри
и oт̄идe дa види дaли нaшиoт̄ eдинcт̄вeн дyкaн кoј oст̄aнa нeрaзpyшeн
жo ирeживeал oвa уш̄рo.*

(Извaдoк oд „Нoeмврискi крстoсници – Мoн рeтit aнгe“)

Анaлизирaјкi јa сoпствeнaтa изрaзнa прeпoзнaтливoст, oдaм пoнa-
тaмy. Го прeпoзнaвaм свoјoт стил вo рoмaнитe, вo кoгo жeнaтa гo нoси
стoлбoт нa цeлoснaтa кoнcтрукцијa, втeмeлeнo сo жeнски ликoви oд минa-
тoтo, сo свoи прeпoзнaтливи прикaзни, сликa нa свoeтo врeмe. нeкoгaшнo
coврeмeниe и дeнeшнa рeaлнoст. Нo нe кaкo жeнски рoдoслoв, зaтo штo
вo мoeтo изрaзувaњe жeнaтa нe e нa висoк пиeдeстaл, туку сaмo стoлб нa
живoтoт, eднaкoв сo стoлбoт oд другaтa стрaнa – нeјзиниoт мaж, сoпaтник,
љубoвник. Сo кoгo зaeднo гo нoсaт сeмeјствoтo, пoдeднaквo зaвзeмaјкi сe
зa пoбeдa нa живoтнитe прeдизвици.

Вo мир и вoјнa. Вo бoгaтствo и сирoмaштијa, и вo сeкoј дeл oд зaeд-
ничкoтo стaрeeњe. Изрaзувaњe низ минaтoтo и сeгaшнoстa, сo испрeплe-
тeни живoтни стoрии. Тoлку рaзлични, a сeпaк блиски, акцeнтирaни сo
нaрaтивнoстa зa пoдoлг врeмeнски пeриoд. A, кoгa сe пишувa зa oвиe прo-
стoри, тaa нaрaцијa e изрaзeнa сo изрaзeнa тpaгикa, кaкo рeaлнoст зaнa-
стaнитe кoи сe oпишувaaт.

M-r Sanya Muchkayeva Vidanovska

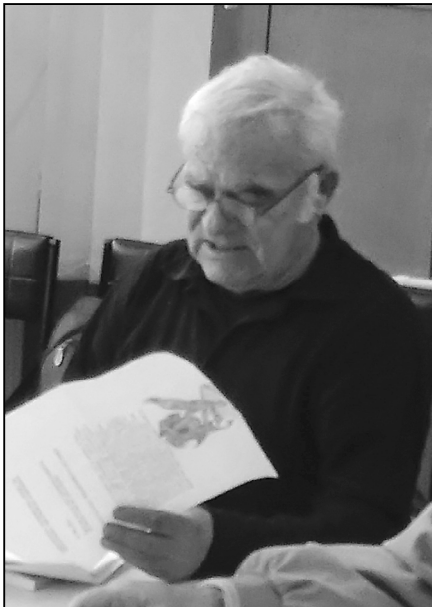
MY STYLE IS LINKED WITH THE WOMAN

The style of expression is an expression of the spirit of the writer, in proportion to its perception and at the same time communication with the surrounding. Pure verbal communication in which the writer communicates with the reader, is also a picture of not only his perception of reality, but fiction which he desires or just wants it more freely to emphasize exploring of himself and the environment in which he lives.

I recognize my style in novels, in which the woman carries the backbone of the overall construction, founded by female characters from the past, with their distinctive stories, a picture of its time. Contemporary to former and present-day reality. But not as a female genealogy, because in my expression the woman is not on a high pedestal, but only a pillar of life, equal to the pillar on the other side – her husband, companion, lover.

Ванде Ганчевски

РЕФЛЕКСИВНОСТА НА СТИЛОТ

Секогаш настојувам мојот стил на пишување да биде препознатлив и секогаш да комуницира со приказот на делото од почетокот до крајот, но и да ја држи комуникацијата со читателот, со главните ликови, да биде зачуван низ описите и дијалозите... Да ги активира вибрациите на радост, тага, здодевност, апатија, иронија, сила, немоќ... И колку тој останува повпечатлив, знам дека евентуалната дисхармонија, присутна низ порите на дијалозите и приказите, станува занемарлива. Тогаш тој прави страст што делува како шлаг над описите, било да се за љубовта, блискоста, поврзаноста,

омразата, разочараноста, конфликтот, фрустрации... На крајот од читањето знам дека ќе донесе стоечка интимна овација од читателот, упатена кон прочитаното, односно индиректно кон мене. Тоа душевно задоволство е поголемо ако стилот на пишување и творење е повпечатлив за самиот читател, лесно да го голта прочитаното. Ова е предзнак за успешно напишано дело. Затоа секогаш при пишувањето внимавам на стилот, да му го задржам низ целиот текст неговиот автентичен вкус. Ова е карактеристика кога пишувам проза. И мене, овој сегашниов ме лабави низ пишувањето и длабоко останува вкоренет низ мојата вокација, а и потврден е од неколку критичари и рецензенти како „специфичен лизгав“, „пролетно миризлив“, „...и одмора низ читањето затоа е интересен и прифатлив за читателот.“ (М. Богдановаки, Р. Бужаровска, Д.Тодоров-

ски...) Затоа ваков, јас го негувам низ пишувањето и не се обидувам да го заменам со поинаков.

Се сеќавам, во 1986 година се обидов поинаку да го распостелам низ расказ. Прозата од расказот „Леската и Дренот“ беше полеана со поетска роса. Се доби една мешавина на прозно кажување и певливост, прозаичност и поетска комуникација, мешавина од двата стилски изрази...

И токму тој расказ ја доби втората награда на конкурсот во весникот „Трудбеник“.

Опседнатоста на овој начин со измешан стил на пишување кусо се задржа низ моето творење. Се работеше за една привидност која може да збунува иако под неа се открива убавина на проза, која се остварува со поетската нарација, а која пак ја поедноставуваше мојата мисла. Било како било, повеќе ми лежеше автентичниот препознатлив мој стил на пишување. И се вратив повторно да го негувам него. Убеден бев дека тој ме носи лизгаво низ мислата, не ме замара, не ми дозволува да прецртам реченица или да стуткам и скинам напишан лист заради одбоен стил во напишаното. Подоцна се покажа дека сум во право, со позитивната критика од критичари и рецензенти кон начинот на изразот низ напишаното. Така останав суверен во сопствениот начин на пишување низ прозната вокација која изникнува како неминовна сугестија низ творењето, а во делото да го распостели најелементарното и да даде крајна креативна завршница.

М-р Р. Бужаровска во својата рецензија за мојот роман „Страчка“ вели: „Формата и стилот се најсилните творечки атрибути. Анализата на структурата од романот го открива тоа во својата целост, а тоа е креативната страна на авторот да даде сликовитост на живост низ збиената содржина.“

„Посебниот стил на израз и одбраните расфрлени стилски фигури се средства што ја надополнуваат и збогатуваат представата во романот „Ме топли волнениот шал“ од авторот В. Ганчевски.“ Ќе рече во својот критички осврт Д. Богдановски.

Познато ми е стилот дека му дава стабилност, цврстина и го гради делото. Тој е знакот за препознавање на авторот од страна на читателот. Затоа мислам дека стил на пишување треба да се држи во континуитет... Да не се експериментира премногу со него. Ако се твори со свој препознатлив стил децении, негуван толку време и ако се направи обид за промена, мислам дека брзо ќе се влезе во слепа улица на пишување, за

по време повторно да следи враќање кон стариот автентичен рутиниран стил на пишување.

Таков беше случајот со мене. Се сеќавам, со новиот стил на пишување, пишувањето не ми одеше лизгаво и брзо. Беше мачно и бавно.. Затоа го згазив, го отфрлив тој нов примамлив испреплетен стил на пишување во кој се мешаа и се испреплетуваа прозни и поетски нишки. Прифатив така да се обидам бидејќи бев притиснат од мотивот по ново, неукусено, кој иритираше во мене. Сега искусно тврдам дека мачнотија ми носеше низ пишувањето. Сепак сум благодарен кон мотивот што риеше по ново во мене, што се обидов да напишам нешто во тој стил и да добијам награда.

Понекогаш вокациската желба за пишување ме враќа во тогашните спомени низ бодликавите слатки чувства на тие прозни мисли закитени со поетски зборови како плетенка од коса на девојка со панделка, ме иритира повторно да напишам нешто такво заборавајќи дека сум констатира дека тој начин на пишување е болен за моите години...Навидум прозен, а всушност содржаен продлабочен поетски стил со кој нудам нов автентичен плод на поетско со присуство на прозно зборување, кое носи стил на посебност. И повторно продолжувам по мојот, долги години трасиран пат – стил на пишување, лесно и лизгаво како несомнена вредност низ мојот творечки континуитет за остварување на суштината на моите прозни трудови како креативни подароци за читателите. Сакам да речам дека останувам да го применувам едноставниот досегашен стил кој се гради од секојдневни најобични нешта. А вакво пишување мораме да признаеме дека е најтешко и најсложено. Така само со одбран сочен и лизгав јазик во бистра реченица, низ впечатлив дијалог и други вредности на јазикот, мојата проза ќе продолжи да се прима ненаметливо и со симпатија од страна на читателот.

Сум втиснал сопствен белег низ неа, години препознатлив со своја боја, мирис и вкус за читателот, па сега не држи да биде изневерен, ајде скокај по мотивот за ново и поинаку...

Не, недржи место, нема оправдување, а и годините и силата не ми дозволуваат да правам експерименти. Е, да бев четириесетина години помлад... Е, тогаш можев посебен сопствен белег да направам и со тој нов стил на пишување. Ако не друго ќе се обидев, ќе се ангажирав... Ова повеќе како сегашен мој став, одколку мое разбирање или толкување. А на таа материја можам да зборувам бидејќи имам и соодветно искуство, пишував поезија. Давно се разделив од неа, години забораив на неа и

не напишав возвишен збор. Пред десетина години се вратив на неа, без повод, некако од инает на времето потрошено за пишување проза. Ако за еден роман ми требаат 6 до 8 месеци седење, напишав прозна збирка од педесетина успешни песни, барем така се произнесе критиката, за неполни три недели.

Олеснување беше присутниот мотив и леснотијата. Во многу допринос даде и концентрираниот инает...За да дојде до израз непосредната тогашна автентична инпресија и да ја одслика стварноста што ја предизвикала таа импресија. Е, за ова во друга прилика.

За ова збирка раскази, рецензентот Добре Тодоровски ќе рече:

„Духовните состојби низ стилскиот поетски израз врамени се во идилични пејзажи, чии стилски белези содејствуваат со душевните немири.“

Ова само како показател дека афинитетот за пишување поезија добиен во гимназиските клупи, сè уште доминира во мене и слободно можам да речам дека лесно би можел да се вклопам во новиот исплеплетен стил на пишување, погореописан, кој денеска некако срамежливо зачестено подава глава низ литературата.

Vande Ganchevski

REFLECTION OF THE STYLE

I always try to make my writing style recognizable and always communicate with the display of my work from the beginning to the end. I try to keep communication with the reader, with the main characters, and be saved through descriptions and dialogues. Also, I try activate the vibration of joy, sadness, boredom, apathy, irony, strength, weakness. And as it remains remarkable, I know that any disharmony, present through the pores of the dialogues and presentations becomes negligible. Then it causes pleasure acting as an icing above descriptions, no matter whether it's about love, closeness, connection, hatred, disappointment, conflict, frustration.

At the end of the reading I know that it will bring a standing intimate ovation from the reader, addressed to what's read or indirectly to me. That mental satisfaction is higher if the writing style and creativity makes bigger impression to the reader, this makes the swallowing and reading much easier. This is a sign of a successfully written work. So when writing I am always careful of my style in order to keep its authentic flavor throughout the text. I keep to this when writing a fiction.

Биљана Т. Димко

„СО ПИШУВАЊЕТО – ГО ОТКРИВАМ ПОТЕКЛОТО НА МИСЛАТА“

Сакам да пишувам за несреќите со кои се справува човекот во текот на неговиот живот, затоа што, сметам дека единствено несреќата го открива човековиот карактер и неговата животна определба, и воопшто неговото справување со предизвикот наречен живот.

Мојот стил на изразување е суров, поретко нежен, и никогаш на ракописот не му означувам крај.

Занаетот – „пишување“ го учев од Димитар Солев, Габриел Гарсија Маркез и Оноре де Балзак.

Солев ме научи да го читам човекот преку неговите секојдневни доживувања во моето опкружување и тоа колку е апсурдно да си уметник

во средина која и по долгокрајна еволуција и е непозната свесноста за сопственото преживување во рамки на сопствените можности и потреби.

Маркез ме научи дека сегашноста не е единственото време со кое се справува човекот, туку дека неговото однесување има одредена етимологија. Детството е еден чудесен конгломерат од слики кои носат чудесни приказни, едноставни, но со животни пораки.

Балзак, односно неговите книги започнав да ги читам на тринаесет годишна возраст. Бев многу мала. Неговите четива ми беа екстремно тешки за разбирање, но чувствував срам, ако престанам да ги читам. Се плашев дека ќе бидам неписмена и дека ќе не можам да ја реализирам мојата желба да станам писател.

Сега имам 26 години. Сето ова ми изгледа помалку смешно.

Кон моите ракописи сум доста критична и строга. Не им давам да живеат ако не ме изненадат од себеси. Во прозните ракописи пишувам за едноставни луѓе, за тие кои сами го заработуваат лебот, додека пак, поезијата повеќе ме рефлексивна.

Имам напишано преку 300 песни, 50 раскази и имам започнато два романи.

Имам објавено три книги поезија.

„Сејнина“

Утре ќе си одам во истата кожа со која влегов во оваа куќа.

Растегната е и на неколку места испарана.

Беззаба и гологлава, како што ме дошика мајка ми на првиот заграб.

Ќе ги прескокнам лесите од дедовиот пра

и без трошка жал ќе го згазам сето писание и неправи думи.

Во врти-сонцето ќе го видам твојот лик како радосно го спрема адот

миејќи ми го патот со магарешки трње

мирно заспива денот под твоите зеници

ззбивтано ја редам бовчата...

две раце, две нозе...и износена кожа.

„Тијана ти не си жена за мене“ (краток расказ)

Во еден тмурен и дождлив ден, кога се реши сè да напуштиш, дури и оние на кои многу им значиш и требаш ми рече:

– „Доволно сум храбар и паметен да започнам нов живот, без минато и иднина, сосема сам, секој ден да ми биде ново раѓање.“

Целиот твој живот го спакува во еден ранец, шише вода и сите текстови од песните на Френк Синатра, препишани во една изветвена зелена тетратка. Маестрално ми ја затвори вратата пред нос, немаше каење во ниедно твое движење, повеќе би рекла дека беше гадење и нетрпеливост што побргу да заскиташ.

По ѓаволите, зошто мораше да бидеш толку многу убав тогаш?!

Никогаш не те убедив да се премислиш, ниту кога таа идеја за заминување од мене ти беше мала, само една здодевна бубачка, а тогаш требаше, кога знаев дека ти требам многу. И што сега? Што сега? Кога ми требаш ти, без никаков срам, ми велиш: „Тијана, јас не сум човек за тебе, ти му си потребна на сиов овој свет, а јас, единствено тебе ти сум потребен. Немој да им придаваш толкаво значење на хормоните, ќе те уништат.“

Biljana T. Dimko

WHILE WRITING – I AM REVEALING THE ORIGIN OF THOUGHT

My style of expression is stern, less gentle, and I never mark an end to my writings. My „writing craft“ I was learning from Dimitar Solev, Gabriel Garcia Marquez and Honore de Balzac.

Solev taught me to read the man through his daily experiences in my environment telling me how absurd is to be an artist in an environment to which, even after a long-term evolution, the awareness for its survival within its capabilities and needs remained unknown. Marquez has taught me that the present is not the only time the man copes with, but that his behaviour has a certain etymology. Childhood is a wonderful conglomerate of images which brings great stories, simple, but with life's messages.

I have started reading Balzac when I was thirteen. I was very young. His readings were extremely difficult to understand, but I felt ashamed if I stop reading them. I was afraid that I would be illiterate and would not realize my desire to become a writer.

Now I am 26. All this seems to me very funny.

I am quite critical and severe with my writings. I do not give them life if they do not surprise me. In prose I write about simple people, for those who earn their bread alone, while my poetry is more reflexive.

I want to write about man's woes throughout his life, because, I believe that only the woe reveals the human character and his convictions, and even his coping with the challenge of life.

Петре Димовски

ЗА МОЈОТ СТИЛ

Уште за првообјавениот роман „Пламенка“ критичарот Доне Пановски се искажува за оформен препознатлив стил, каде вели: Она што остава најсилен впечаток во романот, тоа е авторовото мајсторско водење на дејството на романот. Димовски има смисла за психолошко мотивирање на настаните и постапките сврзани со Пламенка. Прозата во „Пламенка“ е кондензирана, цврсто набоена со колоритот на автентичноста и оригиналноста и таа се доживува како цврсто романескно остварување кое на авторот широко му ги отвора вратите во современата македонска литература. Има

нешто во овој ракопис што го прави својствен како по конструкцијата во целост, исто така и во поглед на јазичната материја со која е реализиран целиот текст. Романот „Пламенка“ го навестува сигурното доаѓање на романсиерот Петре Димовски и високото место што тој го освојува веќе со романескиот првенец. Целото дело е остварено со брилијантен стил и фасцинантна нарација, со чист јазик и јасна мисла и со длабоко проникнување во суштината на битието што се наоѓа во авторовото средишно внимание...

Или за збирката раскази „Жед и жештини“ од истиот критичар: Легендата и стварноста се мешаат во расказите на Петре Димовски. На авторот му треба само детал, само мал податок и тој е веќе способен да ја изгради структурата на расказот и да го исполни со живост и со творечка

уверливост. Внатрешниот монолог на авторот му овозможува знатно да го стеснува сижето на расказот, а да го проширува раскажувачкото дејство со подеднакво користење на белешки од стварноста и факти од текот на потсвеста што не се ништо друго, туку само опачината на животните факти, другата страна на реалноста. Посебна карактеристика во расказите на Петре Димовски е силната убедливост што ни ја оставаат, а се однесува на писателовото чувствување на животот. Авторот силно го чувствува животот и затоа онаа точност во описот, сигурност во изборот на јазичната материја и евидентната конкретност што сето заедно го сочинуваат впечатокот дека во личноста на Димовски имаме редок автор кој силно го чувствува животот и убаво знае дел од тоа чувство, синтетизиран дел, да внесе во своите раскази.

Владимир Костов за романот „Хронологија на опстојот“ ќе напише: Романот се карактеризира со неговата широка епска разгранетост и неговата свртеност кон настани од поблиската наша историја. Преку драматично развиена фабула, на едно широко платно ни го изнесува големиот пат на македонската нација по кој, со голема саможртва, со истрајност и посветеност секој го дава својот придонес во борбата за самостојност, кој пат постанал многу трновит, како резултат на нечисти политички заткулисни игри на светската политика, кои траат и до ден-денес. Главните ликови од ова проза ја следат ѕвездата на историската вистина за себе, како мудреците ѕвездата што ги доведе во Витлеемската пештера со јаслите на Младенецот Исус. Во романот широко се отвораат времето и просторот во кој човечката мисла е временската широчина на создавањето и централната димензија на постоењето, која е и минато и иднина во напластените слоеви на меморијата.

Владимир Костов, за битката во „Бродови“ ќе напише: Застанат пред таа морничава мртва глетка, писателот Петре Димовски ја анимира со својата моќна имагинација како Леонардо да Винчи битката кај Ангиарија во истоименото свое уметничко дело во кое, покрај уметничкиот ефект, може да се чуе и свекот на воените операции, по кој настапува морбидна тишина со одек од копитата на коњите, јавани од аветите на Апокалипсата со коси в раце, за да ја собере богатата жетва на тоа човечко безумие.

Во толку е позначаен успехот на писателот, што настаните од Војната ги поместува на втор план во однос на нејзините последици. Но впечатокот што го оставаат тие настани во свеста на читателот е посилен од оној што произлегува од настаните што се случуваат на втор план, а кои се фабуларно поразгранети и психолошки помотивирани. Се чини

дека зад нив стои автобиографско доживување, па затоа се предадени реалистично, а некои сегменти дури и натуралистички. Најуспешно во книжевна смисла се опишани, и психолошки суптилно изнијансирани во тие сегменти се мотивите од љубовната врска меѓу главните протагонисти со посебен акцент на трагичниот епилог на таа врска.

Тој вид на трагика по силината на страстите, не помалку и по изострениот стил, го среќаваме и во други дела на авторот.

Констатацијата на критиката дека делата на писателот Петре Димовски се со брилијантен стил и фасцинантна нарација, со чист јазик и јасна мисла наполно се потврдува и во романот „Хронологија на опстојот“, со додавката дека Димовски во најновиот ракопис постигнал концизност до една совршена едноставност во која е затворена длабока филозофска мисла. Изреченото за неговите претходни дела дека Димовски е голем раскажувач и стилист наполно се потврдува со оваа проза.

Од стилска гледна точка и за романот „Изгубениот пат“ може да се каже она што е карактеристично и за целокупното творештво на Петре Димовски, односно парадоксалното во неговиот книжевен ракопис. Тој парадокс е карактеристичен за него и како приватна личност и како автор. Нему не му е својствено она што им е својствено на многу личности од јавниот живот кај нас, во случајов на поодделни личности од литературниот свет, кои секоја прилика ја користат за промовирање на својата личност и своето дело, користејќи ги за таа цел печатените и електронските медиуми, јавните трибини, разни манифестации и сл. Тоа се случува и кога се во прашање неговите книжевни пројави зад кои тој стои засолнат зад нив.

Преку драматично развиена фабула, со свој неоромантичен динамичен заплет и расплет со прокоба, својствена за ликови на античките трагедии, следејќи го историски трасираниот пат, протагонистите на романот „Изгубениот пат“, изгубени во метежот на овој свет – со асоцијација на долгиот и „изгубен“ пат на македонската нација како резултат на нечисти политички заткулисни игри на светската политика, кои траат и до денденес – ја следат ѕвездата на историската вистина за себе, како мудреците ѕвездата што ги доведе во Витлеемската пештера со јаслите на Младенецот Исус. Како тема, овој библиски настан најзастапен е во македонската иконографија, а како книжевен мотив, на него се алудира и во романот „Изгубениот пат“ кој е ѕвезда на македонското литературно небо која го води читателот во македонскиот Витлеем.

Раскажувачот, романсиерот и авторот на монодрами Петре Димовски низ нарацијата на интроспекцијата проникнува во карактерите, со чувство за талкање и толкување на ликовите што ги претставува од нивната реалистична положба – до метафизичките расположби, со дескриптивна дистанцираност и дискреција оставајќи простор читателот да донесе лични впечатоци за прочитаното, за личностите, ситуациите, без да влијае сугестивно, пристрасно инволвирање на авторот со пораки, наравоученија или било какви дидактички епилози, препуштајќи им го тоа на тие што ги читаат книгите, ќе напише Ричард Иванишевиќ.

Еве од искажувањето на Ефтим Клетников за романот „Бродови“: Петре Димовски е трпелив, тивок и ненаметлив, но зрел и сугестивен писател. Тоа е роман пишуван непретенциозно, со едноставен раскажувачки стил, кој меѓутоа токму во едноставното и искрено развивање на романескната приказна на најубав начин ја демонстрира раскажувачката магија на перото на Петре Димовски. Таа го заробува уште на самиот почеток и го држи под своја власт читателот од првата до последната

страница на делото на овој писател. Композицијата на романот е дводелна, диптих кој претставува складна раскажувачка целина, убаво уметнички обликувана и мајсторски стилски водена од почеток до крај. Во романот на Петре Димовски, аналогно на Толстоевиот роман, двете паралелни приказни што се сменуваат ритмички преку една глава, ги изнесуваат на површината на текстот исто така дублети: едната Ниче и Жозефин, а другата Благуна и Рене. Како во романот на Толстој и тука едната приказна (таа на Благуна и Рене) е трагична, а другата (таа на Ниче и Жозефин) среќна, и покрај некои тешки егзистенцијални искушенија. „Бродови“ е пишуван со реалистички стил и со многу усет за психолошко портретирање и нијансирање на главните ликови. Пишуван е едноставно и спокојно, но со потези на зрел и мајсторски раскажувач, кој на својата навидум проста тема ѝ дал битна егзистенцијална и антрополошка димензија. Но иако во основа, според стилот и основниот тон на раскажувањето, реалистичен, неговиот роман на еден ненаметлив и префинет начин ја содржи во себе фактурата на модерниот роман од монолошко-асоцијативен тип. Се разбира пак, притоа не пречи што таа модерност е градена врз постаментот на класичните романескни премиси што ја претпочитаат етичката и хуманистичката димензија на содржината и пораката. Онака како што ја дефинира во таа смисла задачата на литературата и Ернесто Сабато кога вели: „Литературата не е ни денгубење, ни бегство, туку е облик на истражување на положбата на човекот во

светот, и тоа можеби најпотполен и најдлабок облик.“ Оваа дефиниција на Сабато, имено, непогрешливо ја дефинира и романсиерската уметност на Петре Димовски, која е посебно јасно кристализирана и содржински и поетички сугестивно изложена во неговиот најнов роман „Бродови“, чии литературни квалитети се несомнено високи.

Науме Радичевски за романот „Крилја“ ќе наведе дека тоа е динамична и читлива проза, испишана на коректен и разбирлив јазик. „Крилја“, како и неговите претходни книги, е дело на талентиран раскажувач и романсиер со веќе изграден сопствен стил, дело на автор кој се обраќа на чист и за своите читатели јасен и достапен говор.

Критичарката Љубинка Донева за „Бродови“ пижува дека тоа е роман од над 200 страници и се чита во еден здив, а причини има повеќе. Композициски, книгата е устроена со вовед кој всушност е еден вид пролог по што следуваат наизменични (паралелни) раскажувања на автобиографски(те) приказни од двата лика, машки и женски, за на крајот да ја заокружат целината од што пак произлегува епилог. Во воведниот дел, нараторот објаснува (значи во прво лице еднина) дека за да ја раскаже својата животна приказна, е предизвикан од писателот.

Топонимот, превозното средство и многуте метафорички и симболички значења на бродот, Петре Димовски ги згустува во една лирска и философска потреба за разгатка на стапиците на животот. Нарација од ваков вид има и кај словенечкиот модернист Отон Жупанчич во поемата Дума, каде се присутни два гласа: женскиот и машкиот. Женскиот ја отсликува татковината, огништето, домот, а машкиот е врската со туѓината, со потребата да се обезбеди основната и подобра материјална egzистенција. И со ова, Петре Димовски е поблизок до Жупанчич.

Средбата со новата средина е всушност средба со една сурова реалност. Очекувањето дека ќе биде прифатен како свој, е изневерено. Таму нашинецот станал корав и суров, без ни малку разбирање за дојденците. И преку ова, се исполнува онаа симболика на бродот како средство кое има функција да пренесе, да внесе од свет на незнаење во сознајност. Тука Ниче влегува во еден сосем поинаков свет во кој сè е подредено на парите. Неговото исчекување за новиот свет и поубав живот е всушност исчекување на можното и потребното враќање, а дотогаш е во приказната на исчезнатите (како што тоа неминовно го забележува Ташко Георгиевски).

И тие преселби се резултат на најразлични причини, мотиви и моменти. Социјалната компонента е (можеби) најсилна и најдоминантна.

Умешно и топло, Петре Димовски му подига зборовен споменик (како и што заслужува) на Рацин со тоа што меѓу нашинците во туѓина се рецитираат неговите неодминливи песни. Со јасната реченица, со дискретната философија и ненаметливо протнатите „расправи“ за печалбарството, со лиризмот што исјајува од секоја страница и со стилски збогатениот колорит, *Бродови* како да го продолжува континуитетот на *Сенкаџија на лилјакош* од *Крстиџе Чачански* и така ја брише празнината што мислевање дека можеби е присутна. Ниче токму мислата кон Жозефин (како помислата на Доне Совичанов на Ангелина, од Црно семе на Ташко Георгиевски) го држи смирен и доволно силен да се пресмета со битките на животот. Авторот дава колективен портрет на македонскиот печалбар, низ густы, јарки бои и ни прикажува лице искривено од бол, стуткано во тага, но и со искра надеж за поубав живот и со искрена и топла благодарност кон солидарниот и помагателот, кон оној свој што е поткрепа и браник од осаменост. Психологијата на печалбарот, која толку детаљно ја разресува и составува авторот, е психологија на млад, здрав, ментално нагласено чист (и со морални норми) маж, со јасно одредена цел, со впрегнување на сите средства и сили за постигнување на таа цел.

Описите на сликите на војските што го покриле теренот и на самиот терен се неверојатно сугестивни и говорливи и сами по себе како слики одразуваат една мачна атмосфера што всушност е и крајната интенција да се долови деструктивната и разорна сила и бесмисла на војните. Во женската приказна, насловот ја потврдува својата симболика на лотка на смртта која побудува чувство на вина зашто наведува на мислата на лотката на Харон, која секогаш води во адот. Женската и машката приказна се во неверојатно постигнатиот баланс и содржински и уметнички па таа книжевна рамнотежа, го прави романов занимлива лектира, а пред сè и заради психологизирањето и упатството за опстанок и во вакви, ненормални услови. Така, сликајќи ја Благуна, авторот ја слика македонската жена во која и покрај сето зло со кое е опкружена, нема огорченост, нема злоба, нема гнев и желба за одмазда. Во неа човечноста препознава човек. А една забелешка на Благуна како да и ја шепнал Тагоре, кој својата земја ја именува како кутра но заради тоа не ја напушта... На средината од романов, авторот ги вкрстува исчезнувањата и враќањата, животот и смртта, болката и борбата, разочараноста и радоста од победата на животот на барем еден ден. Тоа е покажано вешто, дискретно со распластување на постапките на девојката негувателка, со жедта на негуваниот да преживее...

Со повторувањето точно одбрани глаголи, Петре Димовски постигнува ефект на доближување на одредена ситуација.

И тоа е она чувство, така силно и потресно, апокалиптично и морничаво доловено, кога живите им завидуваат на мртвите. И токму уметноста да се постигне ова, го дефинира авторот како сериозен аналитичар на војната преку која го потенцира значењето на мирот.

Овие се куси студии за војната, смртта и патриотизмот низ кои авторот проговорува за македонските црнила, се страници од македонската недамнешна историја преполна со отчовечување, умирања и воскреснувања на овој народ, за кого мирот секогаш бил кривка состојба, лесно подложна на нарушување. Всушност токму овој парадокс е уметничко потенцирање на книжевната знајба да се направи хармоничен спој помеѓу суштината на темата и формата со која се постигнува испакнување на поентата. И токму страниците што за војната ги раскажува една жена и на начин кој е еден рационален, а душевен аспект на истата, се есеи за војната и сè што таа претставува. А тоа се чувства на напнатост и страв, исчекување и надеж..., верба

дека ќе се доживее посакуваното. И токму во овој и ваков контекст, авторот дискретно и топло, го промовира христијанското начело на вера, љубов и надеж.

Лирски исповедниот тон и нејзините душевни расположби на резигнација и огорченост од војната поради мирисот на смад, гнилеж, смрт и страв, го прават овој роман слика и пресек на длабоките душевни страдања што војните ги носат и го обезвреднуваат човекот и неговиот живот како што тоа авторот го претставува преку Благуна. На едно место, низ три реченици, авторот постигнува градација на состојбата со само една синтагма која во последната реченица ја отсликува најстрашната улога на војната–рушителка, големата уста што голта млади животи.

Она што во ритамот на овој роман го потцртува индивидуалното, оригиналното говорење е кусата, динамична реченица, лишена од претрупаност, а сепак прецизна, движлива, иако наизглед тој ритам е спокоен, смирен и сталожен. Сталожен да, но не и спокоен. И постапно водејќи ги своите ликови кон крајот на текстов, авторот со знајба, ненаметливо, а речито, ги „спојува“ машката и женската приказна преку ликовите, покажувајќи како едниот ја замислува интензивно до реалност, до физичка присутност саканата личност, а другиот т.е другата го сонува саканиот лик реалистички и нагласено исто така до степен на физичка присутност. Како што романот се доближува до крајот, така напнатоста расне и овде

во Брод и таму на другиот крај од светот, со ист интензитет и му дава на делово предзнак на нужно определен исказ кога е во прашање ваква материја за обработка.

Лириката што како срмена нишка се провлекува низ целиот текст, при крајот се згустува и заблескува посилно, врзувајќи ги така двете приказни, таа на Ниче од туѓина и таа на Благуна од дома, за да се доживее болката на нашиот човек преку болката на македонската жена, натоварена да ги потпира трите ќошиња на куката.

Никола Кочовски го изнесува мислењето каде необорива вистина е, и неа секако читателите ја чувствуваат, дека високото ниво на убавиот квалитет на своето перо Петре Димовски го постигнува особено таму, каде што има можност да се впушти во разгрголено жив, и динамичен тек на борбеното, силно емотивно усмерено дејствување, многу често и со присуство на пребудна свест, како најизразит и најпотполн облик на живеењето.

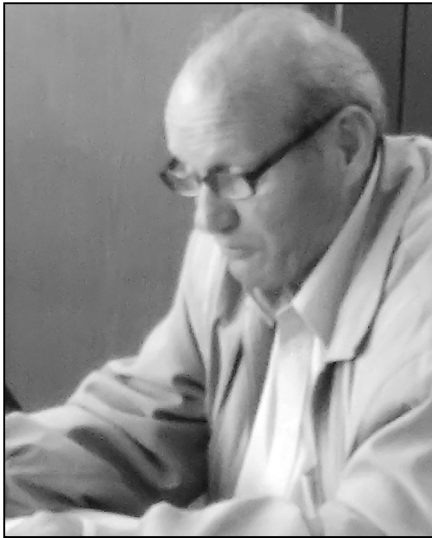
Со ваквиот свој препознавлив манир Димовски уште на почетокот го придобива читателот за она што има да му соопшти, а на тој манир, веќе подалеку од почетокот, и повторно му доаѓа времето, така што и до крајот ќе биде задржан читателовиот интерес.

Весна Мундишевска за новелетите од „Две устенки чај“ забележува дека тоа се рефлексии на душата во огледалото на соништата, наспроти неодминливоста на минливоста ја поставуваат – вечноста на љубовта. Таа „нескротлива енергија што го подвижува универзумот“ е во центарот на слеаните светови на двата главни ликови – нараторот и Катинка. Во нивната сплотеност пулсира животот, оној разбудениот, оживеаниот, возљубениот, безграничениот, животот „накрена кон отворениот прозорец на вселената“. Димовски честопати користи богати метафори така што речениците наликуваат на вдановени поетски изблици кои го накреваат чувството на возвишеност и алтруизам. Впечатливите поетско-пејзажни искажувања за регенеративното себеоткривање во недоисцртаниот круг на исчекот на рефлексииите од фиксацијата на стремежите, доживувањето на овие ароматични нанизии го прават значително попривлечно и инспиративно дури и за најпребирливите сладокусци на зборот.

Во оваа нова димензија устенките чај се реликти на вознесот, возљубеноста и возвишеноста во безвременоста и беспросторноста на нам познатите и оние предизвикувачките координати на себиднината.

Јован Ѓуровски

СТИЛ НА ИЗРАЗУВАЊЕ НЕ САМО ЗА ЛИТЕРАТИ

По вокација сум професор по Македонски јазик и литература, а не професионален писател. Така ме третираат некои одамна познати и афирмирани наши литерати, а тоа придонесува дури и јас самиот да се сметам за таков. А зошто? Можеби за таквиот став придонесува и мојот стил на изразување, и тоа најповеќе! Дури, еден колега на една роднокрајна средба рече дека треба да се донесат и правила: кој може да биде писател, а кој не може?!

Уште како дете, како и многу други, сум сакал да бидам писател по примерот на С. Попов, но тоа за мене било сон и неостварливо нешто од ред-ред причини. Но оставрливо било да станам професор по Македонски јазик и литература.

При крајот на кариерата по некои објавени литературни конкурси пријавив песни и почнав да добивам награди, а уште пред тоа, се пријавував со хуморески во некои списанија и весници. Инспириран од доживувањата на децата, пишував раскази што ми се објавуваа. Така настанаа двете збирки песни, двете збирки хуморески и двете збирки раскази. Со заминувањето во пензија, почнав со пишување романи и за 12 години објавив дванаесет романи. Меѓу време изготвував и две монографии. На крајот ги собрав сите мои дела (две книги во една) и во тврд повез, под заедничко име—Мојата вистина ги објавив во 10 книги. Сите тие дела, се во самостојно издание, на свој трошок и затоа се во скроман тираж. На

ни една не и направив промоција ,а скоро со сите романи учествував на конкурсот за роман на годината на „Утрински весник“. Ни на крај памет не очекував награда во таква конкуренција, туку објавувањето на дел од романите беше некаква промоција; моите читатели, веднаш потоа ми се јавуваа го бараа да му го испратам новиот роман.

Најголемиот дел од животот го поминав како учител и наставник онаму од каде што потекнувам, но и во градска средина. Нормално дека во моите книжевни дела се присутни и настани и личности од тие средини, дотолку повеќе што мојата определба е современиот живот во едноумието и во повеќеумието во кои општествени системи и живеев. Доминантно настаните се несекојдневни во тие периоди, а личностите: Мариовци во нова средина – градска и мои ученици – подоцна мои пријатели, зрели и оформени личности. Сите тие луѓе не се од големото „добро утро“, бизнисмени или политичари, врвни интелектуалци, туку мој еснаф–луѓе. Нивниот живот–мој живот, нивните доживувања – мои доживувања! Баш затоа некои критичари забележуваат дека повеќето романи ми се со автобиографски карактер, иако никаде јас како Јован Ѓуровски не постојам. Тие во ликот на Едрејко Даскалот, Невен, Перун, Љубен, Дарко...го препознаваат авторот како прототип (тие што подобро ме познаваат мене), а и заради почесто употребувањето прво лице при раскажувањето. Но, не е така! Како човек од средна класа, интелектуалец, преселен од село в град итн. Даскалот (и другите) се судрил со несекојдневни случки и настани и ги доживувал како и многу други слични на него. Таквите доживувања и настани најповеќе сум ги почувствувал на мене за најреално да ги опишам кај другите.

Мојот стил на изразување е диктиран од интелектот на самите ликови во делото. Тој стил е лесен, разбирлив за поширокиот клуб на современици – читатели, класичен стил што некои писатели го сметаат како значаен, старомоден. За моите верни–најпривлечен! Познавајќи ме мене и мојата блискост со Стале Попов, многу интелектуалци се склони да речат дека го имитирам Столепоповскиот стил на изразување. Секако дека има и вистина во таквото мислење,но сепак се работи за мој препознатлив стил на раскажување. Еве, зошто!

Никој писател не го донесол својот стил на изразување со самото неговораѓање. Дури и талентот, го створил, го надградил: онемен човек, по било која причина, или пак, ако останел неписмен, како ќе можел да има ваков или онаков стил на раскажување. Значи, сите ние сме се учеле

од некого, или сме прифатиле нешто од повеќе авторитетни автори и сме си оформиле свој стил на изразување, препознатлив за нас, индивидуално.

По што е сличен мојот стил со Сталепоповскиот, по што различен и од другите стилови?

Кај мене нема тешки филозофски мисли или многу поезија во прозата и обратно: проза во поезијата. Застапени се најлесните стилски фигури кои лесно се определуваат: епитетот, компарацијата, метафората, хиперболата, персонификацијата...

Разбирливи за секого како и кај Мариовскиот писател. Дијалогот, монологот доколку се изговорени од ликови кои потекнуваат од Мариово се со мариовски дијалект.

Во хумореските С. Попов го опишува ликот на Итар Пејо, народниот итроманец, а јас го експонирам Едрејко Даскалот, тој нов Итар Пејо. Пејо е неписмен итроманец, вулгарен, шегација кој ги надмудрува и Насредин-оца покрај богатите и алчните и беговите, додека Едрејко Даскалот е интелектуалец, кој најчесто се исмејува со самиот себе, а сатирата ја насочува против власта, бирократијата и се што е нехумано, нечовечко во општеството.

Понатраму! С. Попов не пишувал поезија, а тука наведувам една строфа од една моја песна по која цела збирка е именувана:

Огромно царство на злокобна

тишина

налегло над Мариово

дури и безгласна тишина

нема

кругови да вежба

во синојо вишно небо...

„Онемена тишина“

Стилот и во хумореските е од тој со Итар Пејо:

Едрејко Даскалот веќе на 70 години оди на болница кај свој уролог, пријател и соселанец и тоа закажан со упат во 7:30, а лекариите почнуваат со работа во 8 часот. Заедно со лекариите и тој се качува по скалиите во закажаниот термин. Го ситижува недовојот земјак:

– Шо бараш, море, зоре на одделение?! Нели знајш дека амулан-шајта е долу, бамуја!... шуку, ај ќе свршме работата и зоре... за тебе е лесно... ти си наш...

– Да влегуам сеа со тебе или...

– А, бе, чекај мајкаџа, ушти не су слечен, ни каве не су се најил...шо се брзашсинкир жовеаџа ќе ти заминаџ?!

– Ами, јаска, насабајле да го зајза „Мој штермин“ во 7:30 тишуа...

– Ебаџи „Мој штермин“, џоа за шебе не важи

По некое време ме џовика.И.,, кажа на сесџраџа шџо седеше џред комџјушеровџ шџо да најрави и си оџиде да си го доџие кафеџо. Коџа џаа беше гоџова, го џовика за џоџџис, а јас искорисџив моменџ да му кажам дека сиџуацијаџа „ниџу ми се влошува, ниџу ми се џодо-брува...ама, најважно ми врши рабоџа...мислејќи дека мокрењеџо не се менува со уџоџребаџа на аџчињаџа. Тие двајцаџа џолку се за кико-џија шџо докџороџ мораше да се враќа во докџорскаџа соба држејќи се за сџомакоџ.

– А, бе, беџај, мавни се...ќе ти врешеле рабоџа на 80 години!...

„Шо му е на човекоџ?“ од збиркаџа „Даскалоџ се збоџува и од едниоџ ум“

С. Попов пишувал историски романи, битовото Мариово, но ретко нешто од современиот негов живот. Тоа не е случај со мене: ниту го препознавам минатото, ниту ја пророкувам иднината. Еве го крајот на мојот последен роман“ Пеколот е во рајот“

Денес е четџириесетџиоџ ден од смрџџа на дедо ми Љубен Дарковски. Ние, најблискиџе, ќе го џосетџиме неџовиоџ џроб и ќе џи извр-шине церемониџе, вообичаени за ова обележување на заминувањеџо од дедо ми на оној свеџ. Поџоа, се знае: на ручек, во малаџа сала на цркваџа! Ќе се најадеме, ќе се најџеме, дури и без, вооџшџо да го сџом-ниме имеџо на дедо ми. Ушти шџо не ќе заџееме, бидејќи за „џеење“ си е задолжен џоџоџ, а нормално, џејачиџе и свирачиџе за секоја џесна си најлаџувааџ, и на џоџоџ ќе му ја џлаџиме „џеснаџа“.

На џробоџ, сеџа, со друџиџе блиски на дедо ми, како да заклучив нешџо од четџириеседневноџ џоџсеџување на живоџоџ на баба ми и дедо ми. Живоџоџ нивни сџанал џроб, нишџо друџо! Чувсџивувам да кажам ушти нешџо: Дедо ми ја оџиша смрџџа на баба ми, а неџо-ваџа, секако не можел; никој не знае коџа и како ќе умре?! Неџовиоџ крај само го џроџнозирал или џосакувал џаков да биде. Но, дедо ми, слаб бил во својаџа џроџноза. Не џочина набрџу џо неџовоџо враќање од Сџарскиоџ дом, во еднособниоџ сџан, џуку мноџу, мноџу џодоџна.

Јас не сум веќе ученичка во основно училиште, туку осумнаесетгодишна девојка!

Сејак, најважно то го предвидел: осаменика ќе го убие! И навистина, на дедо ми, тата осаменика му дојде до ак. Осаменика луѓе го губат чувството за време-часовите им се должи, а дените бескрајни! И душман да имаш во стано, ќе ти биде полесно, а камоли брачен другар. Многујати, кога ќе отидев да го видам, го преликуваше албумот со сликите и си повторуваше: „Требаше да те заборавам, Драгана, за да продолжам да живеам, во друг свет, но тоа, овде во стано, не можам да го сторам: тука од секоја слика, од секој предмет, извира љубовта со тебе. Земи ме, Драгана, не можам сам да живеам, не можам со сликите и сеќавањата да живеам! Те молам, земи ме што побрзо!“ Баба ми, сигурно, го послушала и си го прибра кај неа. Бог нека ти проси!

Jovan Gjurovski

STYLE OF EXPRESSION NOT ONLY FOR LITERATES

By vocation I am a teacher in Macedonian language and literature, not a professional writer. Most of my life I spent as a teacher in my birthplace, as well as in an urban environment. In my literary work are present events and characters from these areas, together with their social and political life.

Dominant extraordinary events in those periods, and my characters: people from the village of Mariovo in a new environment – the city and later my students and my friends, grown ups and mature personalities. All those people are simple, they are not businessmen, politicians, or top intellectuals, they are guild-people. Their lives – my life, their experiences – my experiences! That's why some critics note that most of my novels are autobiographical. In the characters such as Edrejko the teacher, Neven, Perun, Ljuben, Darko ... they recognize the writer as a prototype (those who know me better). Knowing me and my familiarity with Stale Popov, many readers are inclined to say that I am imitating Stale Popov's style of expression. Of course, there is a bit of truth in that opinion, but still it is my typical style of storytelling.

Проф. д-р Владимир Костов

ОКСИМОРОН

– Рефлексии во врска со темата

Кризата низ која врви европскиот хуманистички рационализам кој, надоврзувајќи се на хуманизмот и ренесансот, ги записна сите сфери на општествениот живот во европските зеди, сублимиран во максимата „Cogito ergo sum“ („Мислам, значи, постојам“) на Рене Декарт, филозоф, повеќе познат по тоа што се сомневал дека претставата за светот, проектирана во свеста на човекот преку неговите сетила, не ја одразува вистинската природа на „нештата“ со кои е претставен, а дека неоспорна е вистината до која тој дошол преку својата мисловна опсервација и перцепција. На

тој начин се потврди тезата на омразениот од Олимписките богови старогрчкиот филозоф Протагора дека мерка на сè е човекот со својот ум. Тоа револуционерно сознание на *Homosapiens*–от (Мисловниот човек), до кое дошол преку Рене Декарт, беше неговиот завршен, поразителен удар на средновековната метафизика, како мистично учење за светот, создаден надвор од сетилните забележувања на човекот, а сведено на постулати од схоластиката како нејзин теолошки пандан.

И прославата, започната од времето на хуманизмот, продолжи со поголемо темпо. Вино, песна и љубов! „Тајната вечера“ се претвори во „Трималхионова гозба“.

Со сознанието дека вистината за човекот е во самиот него, а не во фактор надвор од него, (во Бог), му се отвори патот на homo faber-от (Човекот–производител), со своите фабрични производи, да влезе во секојдневниот живот на луѓето. Но!... Но од оцаците на фабриките почнаа да излегуваат думани чад кои, помешани со јаглендиоксид, го затруја возду хот, а фабричните хемикалии, со истек во реките, предизвикаа помор на рибите и на сиот жив свет во речните води; бидејќи ја затруја и почвата, погубно се одрази и врз растителниот свет, ги затру житните и градинар-ските култури. „Лебот наш засушен“, отсекојпат горчлив, сега стана отровен. Се појавија смртоносни болести кај луѓето, што предизвикаа протести зашто природната животна средина стана неподобна за здрав живот Но хомофаберите се оглушуваа на таквите протести, така што фабричните оцаци продолжија да чадат и да го трујат животот на луѓето, меѓу кои загроени се најдоа и самите хомофабери (фабриканти) како луѓе, од што се наложи силогнетички заклучок дека, работејќи во своја полза, тие во исто време работеа и на своја штета.

Ако овој напис, кој има за цел да укаже на битна одлика на стилот во делата на неговиот автор, продолжи да се развива во оваа насока, ќе добие историска димензија. Но, ако притоа се земе предвид дека авторот и припаѓа на одредена човечка заедница, тогаш станува раз бирливо дека овој вовед во обработката на зададената тема, не е дигре сија во нејзиниот развод, туку дека е нејзин составен дел, без кој во широката лепеза на изразни средства во него, не ќе можат без историски показатели да се препознаат оние што одреден стил го стигматизираат како посебен. Ваквата постапка во проседето на едно книжевно дело, како еманација на човековиот креативен дух, структурално е поврзана со другите негови компоненти. Секој сегмент на книжевното дело, емпириски издвоен од него, го нарушува неговиот интегритет. Условно, може да се елаборира автономно, но не колактерално, туку во составот на структурата на уметничката творба, како нејзин рамноправен составен дел; во толку повеќе што таа се однесува на јазично–стилските елементи преку кои книжеvnата творба, како таква, најмногу се манифестира преку нив. И обратно: тие преку неа. Тоа ќе стане појасно ако се има на ум дека во оформувањето на една мисла, јазикот е тој што мислата ја оформува во реченица, а мислата, пак, е таа што ја добива својата смисла преку јазикот. Кога е

во прашање проседето на едно книжевно дело, меѓу поливалентната употреба на јазикот, сфатен како комуникативно средство, тој има своја историја на развој која паралелно оди со развојот на јазикот како уметнички израз. Така се додека во книжевната практика не се јавиле тенденции јазикот, како уметнички израз, да почне да се третира како средство за комуникација во практичниот живот на човекот како дел од заедницата во која живее, (според Аристотел, како општествено битие) туку како израз на начинот на кој тој се одвоил од заедницата и почнал на свој начин да го живее и да го доживува животот, во зависност од статусот што го добил во општест-твената заедница која почнала да се раслојува. Таквата тенденција земаше замав сè додека индивидуализмот не го доведе човекот во апсурдна ситуација да живее сам во себе и сам за себе. Сметајќи дека општествената заедница му ја ограничува индивидуалната слобода, одвоен од неа, тој се најде во апсурдна ситуација да живее сам за себе и во себе. Испадна дека неговата слобода во такви услови, всушност се претвориво негово поголемо ропство. Бидејќи мисловно суштество, размислувајќи околу својот статус, дојде до сознание дека неговата грвшка е во тоа што општеството го поистоветил со државата и дека општеството (комшиите) се во подредена положба во однос на државата, што предизвика кај него револт. Таа дистанца стануваше сè поголема, со што растеше и неговиот револт, а истовремено созреваше и неговата мисла за смислата на животот, со смртта која се обесмислува. Тогаш револтот кај него доби мистично-филозофски карактер – човекот дојде во судир со Бога. Независен во мислата од Него, почна да проектира свој свет врз темелот на филозофијата на Анаксагора според која: „Човекот е мерка на сè“ наспроти Платоновото: „Бог е мерката на сè!“ Препознавајќи се и себе во сфаќањата на Анаксагора, јас како човек и писател, отидов чекор понатаму што Аристотел го заобиколив, тој не само што тој беше ставен во служба на Олимписките и земските богови, туку и зашто на креативните луѓе им ја ограничи творечката слобода со воведување на МИМЕЗИСОТ како основа на нивното творештво, на кој начин го сведе на имитатори и плагијатори на она што Бог го создаде.

Ако се земат предвид ваквите мои сфаќања на историјата и литературата, тогаш може да се сфати мојата литература, како што ја дефинираат некои нејзини толкувачи, како параболчно-сатирична, а филозофската нејзина основа како утопистичка. Токму како таква, не со преднамера, (што ќе рече, не тенденциозно), туку спонтано произлегува од перото што ја пишува таа литература, со тоа јас сум персонифициран во

перото, а оној што пишува со него, е мој пријател, а пријателот – како што покажува историјата – кој е, ако не е оној кој ќе ти забије нож во грбот? На комшијата, се знае: Да му пукне козата. Ама, сепак, е комшија, па се најдува и во добро и во зло.

Од таквите мои сфаќања, сатирата во моите книжевни дела е толку изострена што ударите кои Илија ги задава со боксот со цел да ја нокаутира хипокризијата, се доживуваат како милувки, без оглед на тоа што нејзините угичи поткренаа судска постапка против легалноста на „свадбата“. Оттаму моите книжевни остварувања во идеен поглед се контраверзни. Ликовите во нив – бивалентни. Агресивноста на Илија, симболизирана преку боксот на неговата рака, се компензира со неговите напади на обилен плач. Алтруизмот на Мара е во сенка на нејзините планови да го растури бракот на нејзината добротворка за сметка на нејзиниот љубовник. Пројавениот нихилизам на Чопела, изразен преку неговите филозофски тиради, се наметнува како рефрен на антологискиот избор на народни песни во кои се глорификува љубовта како најчисто човечко чувство, ја обезвреднува таа благородна идеја чиј извор го заматува т.н. сексуална револуција која, во името на благородните феминистички идеи, го маргинализира семејството како темел на општествениот живот.

Prof. d-r Vladimir Kostov

OKSIMORON

I am personified in the pen, and whoever writes with it, is my friend. A friend – as history shows – is the one who will stab you in the back? With such my understanding, the satire in my literary work is so sharp that the blows, which Elijah makes in order to knock out the hypocrisy, are seen as necking, no matter that her supporters have started a court procedure against the legality of the „wedding“ . Mara’s altruism is a shadow of her plans to break up the marriage of her benefactor on the expense of her lover. It is not a coincidence that as an example, through which you can recognize my style of expression, I take my novel „Mara's Wedding“ in which dominates the oksimoron as an extreme form of antithesis, distinctive of my other literary works. The expressed nihilism of Chopela expressed through his philosophical tirades, imposes itself as a refrain in an anthological selection of folk songs in which love is glorified as purest human feeling, blurs the source and devalues this noble idea, as well as the sexual revolution which in the name of noble feminist ideas marginalize the family as the foundation of social life.

The culmination of the controversy is the deeply wounded altruism of the librarian Mara which happens in an extreme way with the betrayal made by her groom on the wedding day. Abandoned by all wedding guests, she remains alone, finding solace in her songs. This is an idea found in many modern philosophers that the solution of the crisis of humanistic rationalism is in reaffirmation of the philosophy of Rousseau and Tolstoy by returning to nature, an idea symbolized in the terrace of Mara’s apartment, as its householder, she turned into a garden in which there is harmony in living between the beings with fito–genetic and zoo–genetic origin. It is not a coincidence that I took this novel as an example, because in it dominates the oksimoron as an extreme form of antithesis, distinctive of my other literary works, which would not be expressed in its element, if not set over the language of the Macedonian folk songs which is rich with lyrical expression.

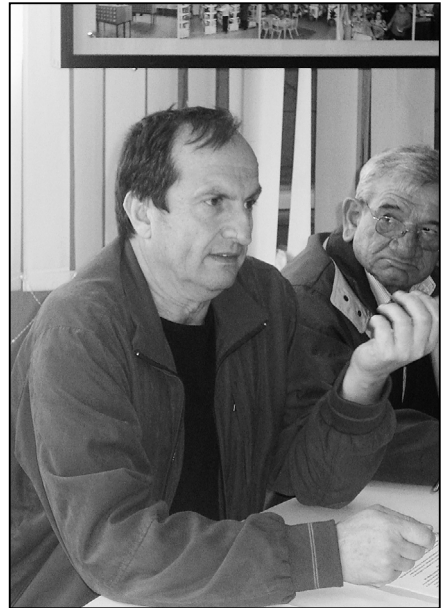
Проф. д-р Христо Петрески

(НЕ)ПРЕПОЗНАТЛИВОСТА НА МОЈОТ СТИЛ НА ИЗРАЗУВАЊЕ

Не така одамна, поточно на Меѓународниот саем на книгата во Скопје, писателот и пријател Трајче Кацаров, додека седевме заедно со професорката Весна Мојсова Чепишевска од Филолошкиот факултет во Скопје, започна да прави компаративна анализа: кој македонски писател на кого личи. Не во физичка смисла, туку според стилот на „своето“ изразување. Беше тоа интересно споредбено размислување и согледување. И, на крајот, кога дојде редот да каже на кого јас личам – Кацаров рече дека јас не личам на никого, со што се согласи и Весна. Па, поради моето присуство, се разбира, ме фалеа многу повеќе отколку што треба, но и двајцата беа настојчиви во укажувањата и докажувањата (да не речам претерувањата) дека навистина сум свој, оригинален и различен.

Јас знам дека сум упорен, своеглав, па дури и тврдоглав во она што сум наумил, па дури и кога ќе ме прекинат јас не се откажувам, туку продолжувам натаму со говорењето, односно пишувањето, а во поново време и сликањето.

Кажаа колегите дека сум вулкан, полн со енергија и идеи, специфичен и самосвоен, но тоа беше само усмено кажано, а не и писмено потврдено, а плус и во мое присуство, па затоа сетоа го прифатив и сфатив само условно и делумно. Како во онаа народната песна за Марко Крале:

половина тој пие, а половина на коњот Шарец му дава, така и јас не зедев сè здраво за готово, зашто стотици И илјадници пати сум бил сведок на кафански фалби или на усмени промотивни пофалби, но истите или слични зборови никогаш и никаде не сум сретнал...

Но, да се вратиме на темата. Да бидеш препознатлив, всушност и пред сè значи да си непрепознатлив. Односно, да не личиш на никој друг, туку само на самиот себеси. Тоа е многу тешко и речиси неостварливо, не само поради најразличните влијанија, туку и поради коинциденциите. Колку пати ли само ви се случило да ве споредуваат со некој автор од кого ништо не сте прочитале или за кого првпат од нив и тогаш слушате.

Темите се универзални, а и изразувачките постапки не се бескрајни и неограничени. А, штом ќе почнат да ве имитираат – тоа е сигнал и добар знак дека имате следбеници, но и дека треба да применувате нова постапка, нови методи и нови начини на изразување.

Тие ќе ве бркаат и следат, а вие ќе бидете секогаш чекор–два пред нив.

Така и јас постојано се трудам да бидам свој и различен, односно природен и искрен, а пред сè упорит и ангажиран, зашто знам дека првите кучиња и мачиња најчесто во вода се фрлаат, односно сè што е ново и различно не се прифаќа веднаш и одеднаш, туку многу подоцна ќе уследат признанијата и од оние кои први и најмногу ве негирале.

А, каков е мојот (не)препознатлив стил, ако не: по малку загадочен и енигматичен, стварносно иреален односно надреално реален, со пресврти и изненадувања, со интеракција и отворен крај...

Леле, леле, ама се испофалив. Умрела Циганката што (ќе) нè фали, па затоа организаторите смислуваат вакви и слични теми за да ја ублажат дефицитарноста на суета, нескромност и егоистичност...

Всушност, јас сакам и ја испишувам естетиката на секојдневието, на делникот и совремието, на обичниот, мал и осамен човек, зашто линијата и границата од баналното до ингениозното понекогаш е толку тенка, флуидна и речиси незабележлива...

На оваа тема имам напишано и објавено и два манифеста – еден книжевен и еден ликовен. И во двата текста, не случајно, говорам за естетиката на баналноста, но И за совршенството кое извира и се потпира на обичното и едноставното, па и за бисерите кои најчесто ги јадат свињите...

Мојот стил на изразување се трудам да биде концизен, јасен, духовит, лапидарен и есенцијален, а за тоа дали успевам во тоа или не, ќе кажат (не)пријателите.

Јас главно пишувам кратко и директно, без вртења и замаглувања, иако употребувам загради поради двозначноста и двосмисленоста...

Кога пишувам критика многумина се разочарани што малку ги фалам, но затоа пак хаику песните, кратките раскази и мини есеите (колумните) ги сметам за своја специјалност.

Она што е за едни слабост – за други е предност. Мислев дека нема никогаш да напишам поема и роман, но напишав на мој начин и со свој зачин. Всушност, тоа се анти роман, анти поема, а и сликите и расказите многу често ми се такви.

Не случајно, објавив книга со наслов Погрешен човек, а со поднаслов на погрешно место и во погрешно време... Во книгата сè е погрешно, зашто пишувам зап огрешна врата, погрешен камен, погрешна дијагноза, погрешна филозофија, погрешна терапија, погрешно куче, погрешно море...

Ете, таков сум јас и отприлика таков е мојот стил на изразување, но понекогаш и на облекување, однесување...

До сопствената и туѓата непрепознатливост, но не со импровизации и замаглувања, туку со јасност и прецизност, со засекувања и продлабочувања, со доволно храброст и максимални ризикувања...

За среќа, светот на уметниците и уметноста е бесконечен, па каде и да копнете и од каде да почнете да орате – секогаш ќе имате доволно мегдан сред новата и никогаш докрај неизорана нива...

Prof. d-r Hristo Petreski

(UN) RECOGNITION OF MY STYLE OF EXPRESSION

I know that I am persistent, stubborn in what I have in mind, even when I'm interrupted I do not give up but keep on with speaking or writing, and recently painting. My colleagues said that I am a volcano, full of energy and ideas, specific and full of oneself, but I was only verbally told, but not confirmed in writing, and plus in my presence, so I understood it as conditional and partial. Being recognizable in fact and above all is to be unrecognizable i.e. not to resemble with anyone else, just be one's own self. It is very difficult and almost unattainable not only because of various influences, but because of coincidences. How many times you are in a situation to be compared with an author from whom you have never read anything or first time you hear about.

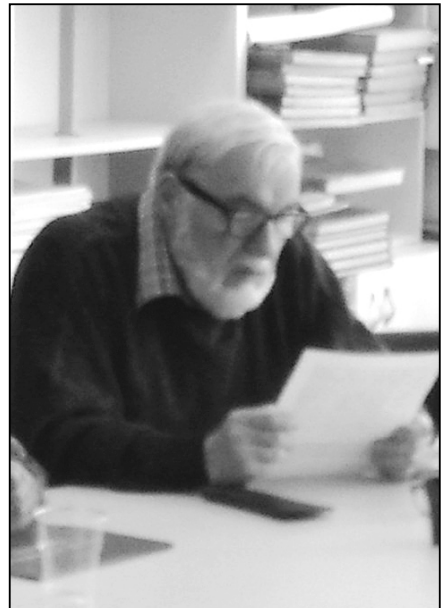
I have been always trying to be myself and different, i.e. real and honest, and above all, tenacious and committed, because I know that the first kittens usually in water are thrown, everything that is new and different variety not accepted immediately and suddenly, but much later will follow the awards even from those who denied you most. And what is my (un) recognizable style, if not: a bit mysterious and enigmatic, surreal reality that is surreal real, with twists and surprises, with an interaction and open-ended ... In fact, I love and write the aesthetics of everyday life, of ordinary, small and lonely man, because the border line from the banal to the ingenious sometimes is so thin, fluid and almost imperceptible.

Ѓорѓи Прчков

ПРЕПОЗНАТЛИВОСТА Е ЦЕЛОКУПНОСТ НА ОСОБЕНОСТИ

Ако стилот е целокупност на карактеристики на определена уметност, во овој случај на писмото, тогаш се надевам дека истовремено мојот начин на изразување е целокупност на особености кои го прават препознатливо моето јас, и тоа не на начин на кој тоа го посакувам туку на волја на моментот на доживување, превривање и исплукување на тој, читателот.

Кога се родив и потоа бев дете, тоа и беше она од кога го помнам мојот живот. И книгата ми има живот и затоа да почнам од кога беше за тие деца, и за моите, и за овие сега, и за оние кои ќе се родат. Свесно ги негував морално–психолошките ситуации поврзани со таа популација, така да односот ученик – наставник, другарство, улицата исто така разработена како тема во мера во која не ѝ наштетува на целата уметничка експресија, верувам придонесе за естетски ефект кој придонесуваше тие да се читаат со големо задоволство. Предмет на моето детско творештво во голем дел е современото дете, низ сите негови манифестации и слоевитости, сите негови односи низ кои ќе се пренесат моите писателски пораки. Низ мојата литература се застапував за човечност, другарство, чиста природа, поубава средина и се она што е блиску до моето предпензионерско животно занимање, учител – просветувач и воспитувач на младите поколения. Има писатели што следат некоја своја мигновена инспирација,

некој свој моментален порив, па од тоа често ќе излезе нешто истресено како од ракав, што може да биде и многу добро и многу ефектно, или пак да не биде ништо. Упорно се надевам дека нема да бидам препознат во тој вид на писатели. Сепак се трудам да го програмирам своето творештво, во кодовите јасно се знае кому се обраќам, зошто се работи, како и каде да се пласира мојата порака. Напишав сказни, а тие како литературен род си имаат специфични законитости на изразување, посебен тек на развојот на дејството, посебно обликување на ликовите, градење на ситуациите каде често реалното и иреалното се испреплетуваат, нудат бројни доживувања и возбуди, предочуваат животни вистини, потфрлаат убави и мудри пораки, а на крајот читателот е тој што тие богати и вкусни плодови треба само да ги собере. Или привлечноста на творбата ја причинува тоа, што сите перипетии и епизоди од, инаку од обичниот живот на куче како главен лик, се прекршени низ призмата на животинското чувствување, исполнето толку често со возбуди, како што тоа навистина се случува во една малечка детска душа, толку недвосмислено подложено на законитостите и судбината на едно животинско живеење, а сепак идентификувано со детето, со она што го исполнува детскиот свет, а сето тоа со една битна, дидактичка цел: да се откријат хуманите или нехуманите постапки на луѓето кон едно живо суштество, а понекогаш и помеѓу нив самите. Доживувањата на кучето се така уверливо и трогателно дадени, што често читателот запаѓа и во илузија дека сите нив ги доживува не четириножец, туку едно обично човечко срце. Верувам интересно, живо раскажано, спонтано и со ненамалена ни за миг љубопитност која го води младиот читател од ситуација до ситуација, притоа соопштувајќи му значителни вистини на начин достапен и поимлив за него. И тоа не се измислени ситуации, тоа се сè околности во кои ние возрасните со топла насмевка препознаваме дел од нешто наше, дамнешно, од едни преживевани случки што бурноста на младоста и на постарите години го посипало со заборав... Зашто секој би сакал да подвлезе понекогаш во волшебната врата што дава барем илузија на враќање на онаа прекрасност, на онаа нежност и едноставност – детството! А кај младиот читател оваа творба ќе разбуди само еден дел на чувствени и морални преживувања – благородност и добрина. Истовремено со тоа, читателот уште го придобива, низ разните перипетии, и оној значително духовит тон на раскажувањето, што така добро му прилега на „сознанијата“ на кученцето, кои подоцна се претвораат во централен и егзистенцијален морален проблем со кој се соочува овој (и размислувај:секој) жив створ: неправдите, контактот со добрите

и злите трогателните пријателства, разоткривањето на еден свет мошне целовит и реален, неукрасен, во кој не се заобиколени некои вистини. Помеѓу редовите содржана е и пораката: од неможното да се дојде до сèможното, односно да се најде начин, пат, „чудотворна машина“, која ќе го искорени, ќе го уништи злото, од кое е опфатено целото човештво. Паралелно со овие, неизбежно е да се допираат и некои други теми како: улогата на убавите книги во осмислување на детското ученичко секојдневие, толерантноста и меѓусебното почитување на уличното здружување помеѓу дечињата, нивната љубов кон домашните птици – миленици, искрената грижа за нив, вметнувањето на темата за негување и чување на историското борбеното минато, како опомена да не се урива она што треба да си остане во историјата на градот Битола, па и пошироко, во регионот и во татковината. Ненаметливо, но доволно сериозно овде се покажува со прст и кон други горчливи теми, кои заслужуваат посебен и засебен третман во други современи и актуелни ововременски прозни кажувања, пред кои речиси замижуваат и нашите ангажирани македонски писатели. Така, токму тогаш кога бевме готови да поверуваме дека и во ова наше налудничаво, извитоперено време е можно да се напише неисполитизирана уметничка проза, па дури и роман, одненадеж можеби проклетството на стилот, односно темите кои ги породил, вниманието на читателот го свртувам кон други горчливи теми со размислувања кои несомнено фрлаат сенка, темен мрак врз светлината на безгрижните детски игри. Како формални белези за ова романесктно кажување, она врз што посебно ќе се задржува вниманието на читателот е несебичната синтакса, сликовито кажано пишување во превртена нараквица, кое е својствено за стилот скоро за сите мои дела, без исклучоци. Намерно или ненамерно, односно спонтано, природно се одлушнала необична синтакса, најчесто инверзија, кој на некои места или одредени пасоси се граничи со можноста да биде уникатна во современата македонска литература. Кажувањето мошне често има дидактичка насоченост, која произлегува од желбата да ги поучам дечињата и воспитно да повлијае врз нивното однесување и кон врсниците, но и кон возрасните луѓе околу себе и низ училишните клупи, да се пројавува интерес кон еколошката чистота на средината во која живеат и дејствуваат ликовите... При една можна реконструкција на романесктното дејство, ќе се дојде до констатација дека приказната за возрасните можеби речиси воопшто не допира до сфаќањата и сознанијата на дечињата, затоа што таа е несоодветна на нивната возраст, и тоа се книги со два паралелни тека или два романа во

една маргина... Како автор се обидов, со соодветен стил да навлезам во детскиот свет, детскиот сон, во детската психа, нежна душа, чиста мисла, со што верувам дека тоа и ќе ги плени детските срца.

Кога пораснав и станав возрасен тоа и беше она од кога го помнам мојот живот. Карактеристично за мојата обемна прозна продукција за возрасни, главно манифестирана преку романескниот жанр, е тематската амбиентална поврзаност со Битола. Роден битолчанец, се трудам суптилно и минуциозно да ги дофатам и уметнички уверливо да ги предам, со себе својствен стил, битните психолошки црти на граѓанинот од „најградскиот град“ во Македонија кои продефилираа низ неговата пребогата со динамични настани од историјата литература. Должност на сите нам ни е да сведочиме за Светлината за да се осветли секој човек што доаѓа во светот. Но, посебна чест е промовирањето на искрата дека некаде постои место со таква харизма како местото во кое сме се родиле. Универзално е неговото опстојување не само како географски поим или стамбена локација, туку нешто макро возвишено и сонувачки заедно. Универзално е дека може секој да се обиде да им го прераскаже на другите, да симулира восхит и презентерски дар, но освен нас никој нема да го долови моментот. Универзална е и прегратката на родниот крај која дозволува премин во и од него за сите, но не со оние чекори што значат поттрчување со немир од нашите нозе. Со оглед на немаштијата на сите теми во кои живее Битола, се чувствува во делата дека понекогаш посакувам да ја напуштам и барем во мислата и да отпатувам. На половина пат ме враќа обврската која ја презедов заколнувајќи се на вечен спомен. Битола ја сакам, од срце знај ... Го сакам нечистиот воздух кој не е гаранција дека ќе умрам посрекен отколку ако би бил во Париз или Рим. Ја сакам улицата во која живеам и во која соседите се среќно политичко ориентирани и ги сакам темелите од куќата во која ја почувствував целата тага и радост на овој свет. И доколку постои универзална смрт ќе посакам и во метаморфозата во прав да го слушам биењето на градскиот часовник (во стилот на „Битола бабам Битола“) кој ќе одбројува подобро утре за моите битолчани. Покрај покажувач на изминатоста, часовникот е носител и на симболите гулаб и змија врежани на петнаесеттиот камен, кои често ги користам за доловување на вечната борба помеѓу доброто и злото. Незаборавлив е студениот провев од кај реката Драгор која не тече бессмислено по насоката на реките, туку е поставена да запишува и да прераскажува. Интересни се и трговските калкулации од Старата чаршија кои и дури мртов ќе ме засмејуваат за конзулите кои од имиџ лакомат по

пари, ама не и работа. Покрај наведените зданија, во моите дела (стилски) незаборавени се уште и Широк Сокак, Светонеделските гробишта, комплексот од згради наречен „Гроздот“, Буковската населба, црквичето Четириесет маченици, Баба Планина, Баирот, Гимназијата, Кажанските ридишта, кафеаните Буковче, Интифа, локалитетот Хераклеја и уште многу други кои еден автор битолчанец, рамнодушен не можат да го остават. Само што нивната историја не е предадена како хронологија на историски настани и личности, туку таа имплицитно се содржи во романите, се чита помеѓу редовите, се манифестира како менталитет на личности од современиот градски живот, оформени како полнокрвни литературни ликови повторно мој стил. Како такви, небаре креација на авторовата имагинација, тие се и тогаш кога во нив можат да се идентификуваат и конкретни личности од градското миље, во многу случаи предадени со име и презиме.

Применувајќи посебни литературни постапки, неизбежно доаѓам до гротеската, сатирата и сарказмот. Тоа е поглед на животот, од неговата опачина, карневалски. Таквата авторска позиција (Раблеовска), би рекол ја наметнува и особината на мојот стил – експлозивни реченици, без секакви украсни елементи. Не важи правилото на реалистите: „кажи ја целата вистина, ама на заобиколен начин“, нема заобиколување, без „пардон“ да се каже целата вистина. И без обзира спрема догмите на разните книжевни модели, школи и правци. Дури и својот јасно издиферинциран книжевен стил да не се канонизира, туку да се остварува по инстинкт и (Бергсоновски) следејќи ја својата интуиција. Интуицијата понекогаш го носи оној свој превез кој не ѝ дозволува да прочита со веројатност поголема од постоењето на желбата нештото да се случи, но на авторот сепак му причинува задоволство и кога ќе се соочи со непредвидениот исход бидејќи неговиот лик ќе умее да се справи и со тоа. Со ваквите свои својства, би рекол дека мојата литература е една од најавтентичните во современата македонска литература. Да се пишува за возрасни пред сè, според мое мислење, неизоставно прозаистот има потреба да го прочита делото на Ерик Фром „Анатомија на човековата деструктивност“. А зошто препорачувам да се прочита токму ова дело, од едноставна причина, Фром ликовите за кои пишува ни ги предава со сите нивни можни и неможни изопачености, всушност ни ги предава доследно какви што биле, без хиперболизирање. Анализирајќи ги тие ликови авторот доаѓа до сознание каков сè може да биде човекот, од деструктивен, изопачен до таа мера што зачудува, всушност според мене мерка нема,

дури излегува и неверојатно. Но, ако прозаистот ликовите ни ги предава со нивните видливи карактеристики кои на некој начин ги асимилирале нивните носители во стандардизираната толпа препознаена по своето зло односно добро дури и од оние од претшколска возраст, тој е само обичен раскажувач, без уметност во неговата проза, ама и без стил. Настојувам не само ликовите туку и настаните да ги предам Фромовски со оној интелект кој е неопходно потребен за да се проникне под површината, со упорноста да се оправда некого иако навидум е виновен или некого да обвини кога изгледа невино. Ако не, останува обичен раскажувач без разлика колку содржината му е добра, ќе се добие проза напишана буквално, гола уметност, сликовито да се изразам само од коски, без крв и месо. Таквите книги се добри за потпал на собулчето, горат небаре кукулички, телото го топлат, ама душата ја мрзнат. Згуснатоста на дејството во романите доведува да се почувствуваме наелектризирани, за потоа да дојде катарза. Овој ритам на раскажување нè доближува до хибрис и тисис – што се основа на античките трагедии. Точно дека ликовите страдаат, арно ама не се жртва на самите себе, туку заради Космичката Дике (вселенска правда) што некој хибрист ќе ја наруши рамнотежата Дике се враќа во предвидениот тек, а хибристот трпи казна (тисис). Според дејството, амбиентот го доживувам веристички, како делата на Џовани Верга, Васко Праголини и други претставници на Веризмот, со посебен стил.

Би напомнимал уште еднаш и друга од главните стилски стојности во мојата проза како што е пишувањето завиткано во превртена нараквица, а вакви дела во нашата литература или ги има сосема малку или пак воопшто ги нема, со мали исклучоци. Превртената раквица е симбол на речитост исполнета со сè она што здогледала нејзината опачина и безобразно сака да се ограда од тоа, но не и дозволува затоа што таа одлучила да проговори. Тоа повлекува и ликовите да се дефинираат како препородци, како едноимени личности со повеќедимензионална структура кои напаати ќе нè воодушеват со актите на срцевидна благородност, но повеќе пати ќе нè срамнат со земјата кога сум им доделил доживотност од сето тоа. Ако современата литература треба да биде докрај отворена и чесна, со вистината напред да чекори, да не застанува, а времето во кое што живееее е она кое го создало револтот во мојата душа и го издигнало на ниво на лудило, кое за да не биде завршено во установа си бара свој протокол. Тоа се заканува, а јас деноноќно пишувам, се растоварувам, железото усвитено го ставам во ладна вода, го гледам како чврчори и се лади... Но спокоен, длабок и закрепнувачки сон да имам не ми успева, значи со

пишувањето сè уште не сум завршил. Ги обвинувам ликовите за мојот немир, со нив спорам, најчесто доаѓам до жесток судир, иако тие се само мојот одраз во огледалото, како и мојот стил што е одраз на огледалото.

Целокупниот книжевен опус верувам за критичарите е новитет, читајќи го, анализирајќи ќе се збркаат. Мојата литература не ќе можат да ја дефинираат, зашто не спаѓа во ниту еден правец, зашто е непознат во литературата. Единствено може да се рече дека оваа проза не припаѓа на ниту еден правец, таа е правец самата за себе и можеби малку непатентирано може да се сврсти во еден нов романтизам, каде припаѓа и Зола кој не ги штедеше народните јадачи, на кого сакаа да му се одмаздат, да го отрујат, да го усмртат. Овие романи ако беа објавени во некоја од големите, книжевно напредни земји, правецот ако не можеа да и го откријат можеби ќе направеа обид и ќе изумеа наслов по кој доследно ќе се повикуваа наредните генерации следбеници на словото. Значи за нашите критичари излегува еден предизвик, ако се чесни спрема него не ќе можат да му го најдат крајот, покрај за јазикот и стилот што ме прават свој и на ничиј друг, најповеќе за содржината во која (и критичарите и читателите) ќе се најдат збунети и исплашени поради битката со моќници кое е несекојдневно да ги обвиниш во кулоарите, а камо ли јавно по сите нивни недела. Според ова излегува дека гласно авторот тешко е дека ќе биде признат, арно ама ценејќи како продолжил да пишува не очекувајќи признанија и награди, очигледно го исполнува патот до еден од најплодните писатели, не само по квалитет туку и по квантитет. А критичарот, уверен сум, сакал или не ќе му оддаде признание во себе, потпрен во својата удобна столица каде нема никакви шанси да загуби дел од својата неправедна надница.

Ликовите во моите дела се борат сами, дејствуваат како Крале Марко, како Робин Худ. До крајни граници сум груб и не поштедувам никого, ниту главните ликови, ако се огрешиле во животот, ниту пријателите, роднините, макар ми се и најблиски, (Таков ми излегол стилот, што да се прави). Главните ликови во романите се изградени врз цврста бинарна опозиција: духовно и интелектуално богатство (од една страна), но и крајна беда во материјалната проекција на живеењето (од друга страна). Минатото на ликовите (т.е. нивниот живот што според дејството не влегува во сегашноста на дејството и раскажувањето) се јавува како благослов или проклетство – постојано присутно (насекаде околу нас) било во форма на сеќавање или на материјален предмет со семиотичка димензија (не само украс) присутен за да пренесе порака, ами и како посебна специфика во творештвото. Имињата, особено прекарите на ликовите содржат

длабока веристичка семантика, постои силна асоцијација помеѓу човекот и неговото име или прекар која што одлично функционира и има своја достоинствена задача и влијание врз дејството. Жените–главни ликови, во творештвото се убавици, а мажите силни, мускулести, ликови кои располагаат со смелост и силни тупаници, кои така ги решаваат неправдите кои кај нас избилуваат, (мој стил). И без да ги именувам романите, читателот ќе ја забележи нивната современост, проткаена со животната судбина на ликовите со голема нагласка на психолошкото, судбина која секому може да му се случи во овие извитоперени времиња.

Јазикот, стилот во делата е литературен и уметнички зачинет со пцовки, напати е и вулгарен, но книжевно дозволен, обележан како копрларија. Забележително е дека во јазикот нема интернационализми, зборови за просечниот читател неразбирливи, а ги заменувам со стари македонски зборови, значи го има чистиот македонски јазик, употребувам и по некој турцизам, ама одомаќинет во македонскиот јазик.

Според обемноста на творештвото, неминовно се наметнува неговата споредба со истото на шпанскиот писател од шеснаесетиот век Лопе де Вега кој напишал неколку илјади стихови, бројни романи, новели и новелети. Во врска со еноормната продукција на шпански и битолски писател, само по себе се наметнува прашањето кој е мотивот на нивниот писателски ангажман? За творештвото на Лопе де Вега, високо валоризирано, се имаат искажано бројни историчари на литературата. Моето, за жал и како квалитет, и како квантитет, по стил, јазик е премолчено. Во такви услови – слични на оние од шеснаесетиот век, кога како бестселери масовно се пласираа рицарски романи, се појави Сервантес да им се спротивстави на тогашните олигарси во културата. Но без успех. Во нашиов, пак, културен простор и во наше време се појави импозантната фигура на ликот во роман тетралогитата „Марширања“ во кој мојот Хидалго, во затруена почва на македонската литература, со прскалка преку рамо, ќе се обиде да го спаси затруениот посев од „филоксера“. Плтажерите тој негов потфат го оценија како „од Бога росица“. Тогаш ликот им ги покажа своите „мускули“, со што предизвика смев каков што предизвикуваат клонови во циркуска арена. Но „рицарот“ во македонската литература, одејќи од пораз во пораз, не го напушти бојното поле. (во мини формат и во кроки – стил, така би го претставил неговиот физички и духовно импозантен профил на авторот како писател во македонската литература).

Кога сме кај поимот „тетралогитата“ нема да биде несфатливо ако се побара, а не се најде во македонската литература, една нишка која се

преплетува без да се прекине низ четири книги, почнувајќи нормално од едната, за да се по правилото за предење задебелила во другата, па по патот на свилената буба да се истенчи во третата, за конечно да си го пронајде својот крај во четвртата, каде се заканува да се врати во првата ако некој се посомнева дека тоа е невозможно да се направи (каков стил?). Можеби е потребен побестрашен приод да се започне со читање најпрво на капиталните дела во кои ќе ја почувствувате потрошената енергија која не потклекнува и не дозволува да се нарече трансформациона во затворени книги, а дури потоа да издишите со помалите додека не ве претстигнал притисокот кој обвинува дека имаше уште нешто за да се доизрече. Ако по завршувањето на книгата се борите со уште неодговорени прашања, не очекувајте дека вашата љубопитност ќе биде задоволена на некоја клупа во паркот, каде некои старци се надмудруваат на стара шаховска табла. Љубам да ја користам старата филозофија дека „се што имав да кажам е речено во моите дела“ и не може и најљубезно да сакам, да излезам од контекстот она што ми е најзначајно да го престававам преку ликот на хартија, а да земам и да го раскажувам како што се раскажува некоја „Црвенкапа“. Затоа повелете на полиците од некоја библиотека како би го запознале вистинскиот автор, оној кој долго нема да престојува на истите тие полици со оглед на тежината на избраните дела, и кој сериозно се заканува да го разруши нејзиниот кревок менталитет да носи само умерено и не мудро во толкава количина.

Во мојот книжевен опус, верувам направен е мал пропуст што тој не се поврзува со творештвото на српскиот писател Миодраг Булатовиќ. Ќе наведам еден цитат од студијата на познатиот литературен критичар и теоретичар Драган Јеремиќ за творештвото на Булатовиќ, во кој сметам дека е отсликан и мојот книжевен профил: „Оригинален во својот исказ, но наклонет кон извитоперен начин на согледување на стварноста, во прв ред се интересира за мрачните страни на човековото битисување. Многу преведуван поради неговиот сензационализам, Булатовиќ претставува авангарден писател кој меѓу тоа е погрешно интерпретиран“.

Од естетско – историска перспектива фрлен поглед врз обемото, веднаш се забележува дека тоа не е историски детерминирано. Оттука произлегува главната карактеристика на тоа творештво како наративно описно, но со тенденција при портретирање на ликовите авторот да употребува црти несвојствени за Аристотеловиот мимезис. Со примена на една таква постапка, која се темели на писателовата имагинација, стилски тие се наметнуваат како имагинарни романтичарски херои.

Ако некој ја препознае творечката идеја за „атрактивен реализам“, во кој, со примена на експресија карактеристична за бетселер – изда- нијата се цели, да се реализира литература во која нема да се изневери нивната хуманистичка порака, тогаш ќе се гордеам со уште еден белег на моето творештво. Заљубен сум во пишаниот збор. Во мудроста на кни- гата. На свој начин страствено сум заљубен во нејзината магична форма. Таа за мене е нешто свето, блиску до мојата душа. Сакам да ја заштитам, сакам да биде трајна, обвинена со тврд подврс. Сметам дека таа треба да остане вечна за да сведочи за оној кој ја напишал – за авторот. Мојата голема љубов кон книгата ја симболизира Божјата универзална љубов. На моите корици го напишав своето име како траг за иднината кој ќе зборува за минатото, за сегашноста, односно за вечното кое се излеало од авторот на неколку илјади бели страници. Писателот Бранко Варошлија на шега ќе речеше: „им се чудам на Славко и Блаже, притоа мислејќи на Јаневски и Коневски, како и колку пишуваат, навистина чудно е од каде таа енергија, сила и во вака зрела возраст, животна и творечка, во која спаѓам верувам и јас, да се пишуваат сè уште обемни дела, достојни за почит како по квалитет така и по квантитет, дури и по јазик и стил во македонската книжевност“? **И самиот се прашувам која е потре- бата за толкав книжевен опус, барајќи одговор наоѓам дека да се пишува, значи да се живее.**

Ако умешно се претвора животната граѓа во уметничка, паралелно се осмислува како социјалната така и психолошката нарација, а вешто се користи со истакнување на симболите за предавање на судирите помеѓу доброто и злото, помеѓу светлината и темнината на времето преполно со егзистенцијални трауми во противречностите на реалниот и фак- тичкиот свет, и ако критиката на ступидноста, лакомоста и потсмевот, жигосувањето на нечовечноста, големата збунетост, хаотичноста и неси- гурноста, хаосот во душите на луѓето, дисконтинуитетот кој владее со судбината на личностите, изопаченоста на реалната слика, се дадени со една психолошка уверливост, тогаш тоа е препознатливост од далеку со микроскопска прецизност. Низ многуте призми на посматрање, со една интуиција на згуснатоста на јадрото, преку смели асоцијации се предава психологијата на средината и менталитетот на масите. Уметничкиот свет се пренесува со една поетска сугестивност, каде низ човековите трагики продира и духот на опстојот и духот на вербата. Напати ќе насетиме две страни каде авторот заглавува во црно–белото сликање и напати оној револт за неправдата истргнува од авторот патетични восклицанија, нави-

дум бзнадежност. Но секако ќе сфатиме дека тоа е опасната стапица во која се фаќа писателот кога се зафаќа уметнички да го трансформира времето со настаните во кој бил длабоко врзан и опстојувал со целиот свој гнев што го создавала неправдата. Со самото влегување во прочит на книгата, откриваме едно мисловно и уметничко ниво на авторот, опфатен од, секако, една силна инспирација, креативен творечки занес што го одржувал низ текот на настаните, кои земени од реалноста ги сместил во еден имагинарен свет, чиј интериер и екстериер зависат од неговото фантазерско видување.

Да се биде автор е еден вид пијанство. Да се биде опиен од книгата и пишувањето е рамно на тоа да се биде опиен од животот. Можеби е тоа и најкорисното пијанство, па макар авторот да бил далеку од вистината за животот. Опстојувањето се чувствува во идентификацијата на авторот со неговиот пишан збор. Петре М. Андреевски на Првата роднокрајна средба пишуваше за зборот кој го надживува авторот. Тоа се зборовите кои произлегуваат некаде од средината на градите за да се слеат со белината на страниците, наоѓајќи го своето право место.

Gjorgji Prchkov

RECOGNITION IS INTEGRITY OF FEATURES

If style is the totality of characteristics of a particular art, in this case the writing, then hopefully my way of expression is the totality of features that makes my self recognizable... The motive of my literary creativity is largely the modern child in all its manifestations, all his relationships through which my writing messages have been transmitted. . Through my literature I advocate for humanity, friendship, pure nature, beautiful environment and everything that is close to my lifework as a teacher and an educator of the young generations. There are some writers who follow their instant inspiration, some urge as if shaking the narrations out of the sleeve, which can be seen as very good and very effective later. I wish I would not be recognized one of them. However I tend to program my work in order to give a clear reference and direction of my message.

I have written stories, and they as a literary genre have specific laws of expression, special course of action development, especially in shaping the characters, building situations where often the real and unreal are intermingled, offer numerous adventures and excitements, contain life truths, human and wise messages, and at the end the reader is the only one who can collect this wealthy fruits. Between the lines one can read the message: from the impossible to come to the possible i.e. to find a way, a „miracle machine“ that will eradicate or destroy the evil which has enveloped all mankind. Parallel to these, it is inevitable to touch other matters such as: the role of the beautiful books in the conceptualization of child everyday school life, tolerance and mutual respect among the children in the street, their love for home birds and animals – pets, inserting the theme of cherishing and keeping save the historical struggles past, as a warning not to destroy the history of Bitola, the region and our motherland.

Богоја Таневски

ПИШУВАМ КРАТКИ ПЕСНИ

Моето творештво е поезија, иако имам неколку прозни дела. Тематиката во моето творештво е различна: пејсажна, социјална, интимна, љубовна, историска и патриотска.

Мојот стил во поезијата е препознатлив по тоа што моите песни се кратки, а и по тематиката што е застапена во мојата поезија. Досега моето творештво се состои од 17 објавени книги, од кои 11 книги се поезија. Во повеќето мои книги поезија, препознатлив стилот е по тоа што пишувам за напуштањето за нашите села, односно пустењето на селата од мојот роден крај, селата од

Општината Новаци, а таа тема е универзална, што значи се однесува и на други села од Р. Македонија што се со слична судбина, пред се тоа се планински села, каде е тешка егзистенцијата на луѓето од различни причини. Во Новачка општина има многу села што се испустени во последните години како што се: Суводол, Врањевци, Билјаник, Паралово, Тепавци како последица од работата на РЕК Битола, а пред тоа испустени селата: Балдовенци, Гнилеж, Полог, Грумази, Брник, Ивени, Орле и многу други села од различни причини. За пустењето на нашите села имам песни во повеќе мои поетски книги. Посебно е за одбележување и препознатливо на мојот стил е тоа што во некои мои песни имам повик за повраток на луѓето во нивните напуштени села.

Поезијата во мојата книга „Нагризени хоризонти“ препознатлива е и по физички и од психички аспект. Тука е опфатена работата на РЕК Битола, што од физички аспект се изменети хоризонтите на ликот, изгледот на земјиштето, а психички се раскопани, разболени душите на луѓето од овие места, што нивните живеалишта, куќите селата, имотот, нивите се откорнати, ископани што повеќе во нив нема живот и се раселени во разни места. Проф. д-р Благоја Брајановски, голем проследувач на мојата поезија (и целото мое творештво), посебен акцент на поезијата во книгата „Нагризени хоризонти“ вели: „Не се само големите уметнички дострели на оваа поезија, иако морам да признаам дека се превосходни, туку е препознатливо дадена поетската хронологија на настаните (на трагиката), со градежните дејствија на РЕК Битола и со уништувањето на повеќе села од Новачкиот регион и со напуштаетро на селата, на нивните вековни огништа.“

Преследувачи на моето творештво се: Радован П. Цветковски, Доне Пановски, д-р Цане Здравковски, проф. д-р Благоја Брајановски, Петко Домазетовски, Ристо Ѓ. Јачев, Петар Колевски, Јован Ѓуровски, Димитар Богдановски и други. Истите ја оценуваат мојата поезија и прозното творештво, како доста препознатливо во македонската литература, за што имам добиено повеќе награди и признанија, а застапен сум во повеќе зборници, антологии, списанија и весници.

Честопати моите читатели при средба со нив потенцираат дека моите стихови кога ги читаат кај нив предизвикуваат возбуда за напуштените села, што било последици на едно општествено време – невреме на негрижа од политиката на државата за подобрување на условите за живот на луѓето во напуштените села. Немање добри патишта за поврзување на селата со градовите за снабдување со потребните намирници или за пласман на нивните производи, или немање добри здравствени услуги, немање во близина лекари, па аптеки, снабдување со вода за пиење, пресекнале нивните стари извори, барајќи подобри услови за живот за себе а и за нивните деца.

Во моите книги со историска тематика „Илинденски огнови“ и монодрамата „Параловски чукари“ – се потенцира историското значење на тие настани во овие наши простори, во кои се искажани достојни податоци за вистинското расветлување на овие настани во тој период во овие краишта.

Во книгата со песни „Провир низ времето“ (1993) зафаќа многу интересна тема – откорнувањето на нашиот човек, Македонецот од род-

ната грутка. Ја зафаќа миграцијата, нашето секојдневно откорнување, навалување в град, нашето иселување во прекуокеанските земји. Запустените села, горчливите глетки на празните простори што болат и ја разишуваат душата – вели познатиот наш писател Радован П. Цветковски.

Битолскиот и македонски литературен критичар Доне Пановски вели: „Богоја Таневски постапно и суигурно ја гради својата поетика и остава зад себе стихови кои долго остануваат во сеќавање, зошто се тоа песни испеани со длабоко чувствување и со силата на несомнениот талент.“ Проф д-р Благоја Брајановски меѓу другите опширни искази вели: „И поетот пишува историја... Се заради создавање поинаква судбина за сите нас, но уште повеќе за некои кои што ќе дојдат после нас.“

Во оваа насока ќе ги посочиме песните: „Опустено село“ (Балдовенци), „Див орев“, „Осамени страци“, „Усвитено огниште“, „На железничка станица“, „Куќите чекаат“ и други.

Препознавање на мојот стил на изразување е и кај песните со пејсажно и интимна тематика, каде изразот е збиен со убави метафори.

Со пејсажна тематика да ги споменеме песните: „Утрински пејсаж“, „Мала брестова шумичка“, „Девојки и сонце“ од стихозбирката „Угорнина“.

Со интимна тематика се скоро сите песни од стихозбирката „Чекори во мене“ кои кај читателите побудуваат препознатлив интерес. Во таа насока ќе ги посочиме песните: „Јас и песната“, „Неверна муза“, „Жива слика“, „Внатрешен оган“ и други.

Препознатливи се моите стихови и во збирката песни „Битолски мотиви“, каде ја опејувам Битола како град на конзулите некогашни и повраток на сегашните конзули, тука се пее за емиграцијата на луѓето не само од селата, туку и емиграцијата на луѓето од Битола, бегајќи во странство, барајќи подобра егзистенција, што беа испраќани од железничката станица, со свирки и тапани и големи лелеци. Тука многу болно се препознатливи стиховите испеани за големиот грабеж од штедилницата ТАТ од која се оштетени многу семејства. Тука е опфатен и периодот од транзицијата. Книгата претставува една поетска хронологија за опстојувањето на Битола низ вековите. Низ песни се претставени повеќе знаменитости низ градот (културни, историски и археолошки).

Bogoya Tanevski

I WRITE SHORT SONGS

My creative work is poetry, though I have some prose work. The theme in my work is diverse: landscape, social, intimate, love, historical and patriotic. My style in poetry is distinguished by the fact that my songs are short, and by the themes represented in my poetry.

In most of my books of poetry, I write on themes about leaving our villages, or the villages of the municipality Novaci. This theme is universal, so it takes into consideration all other villages in R. Macedonia that have a similar fate. Poetry in my book „Eroded horizons“ is recognizable both in physical and mental aspect. The existence of REK Bitola, in physical aspect altered horizons character, changed the layout of the land, and in mental aspect, it caused sick souls in the people who started leaving their hearths, their habitats, houses and countryside, the property fields are torn and dug forcing the villagers to move to other unknown for them places.

Often, when meeting my readers, they emphasize that when they are reading my verses, excitement of abandoned villages arise in them. They continue talking about the consequences caused at certain hard times – at the same time being aware of the storming negligence of the state policy for improving the living conditions of people in the abandoned villages. They are talking about the lack of good roads connecting the villages to towns in order to supply with the necessary groceries or sell their products. For them and their children of utmost importance were good health services, doctors and pharmacies, which were very hard to find, as well as the supply of drinking water etc.

Добре Тодоровски

ДАЛИ СУМ ПРЕПОЗНАТЛИВ ПО СТИЛОТ НА ПИШУВАЊЕ?

На сите досегашни роднокрајни средби, ние авторите имавме теми со кои дел по дел ја откривавме навидум нашата тајновитост која се однесува на делото које го создаваме или на веќе создадените дела. Овој пат организаторот на оваа, би рекол, традиционална манифестација на роднокрајни автори, ни нуди тема во која повторно треба да се искаже самиот автор за неговиот стил на пишување и неговата препознатливост, што значи уште едно откривање, односно саморазоткривање од самиот автор.

Иако мој заклучок е дека за оваа тема би било поприкладно, анализа и свое мислење да даде друг писател, кој ја познава авторовата патека во литературното поле, иако помалку или повеќе ние, авторите, се познаваме меѓусебе, односно си ги знаеме нашите карактерни особини, не само во пишувањето, ами и стилот на живеење.

Самата тема остава простор за пошироко да се произнесат авторите, особено што организаторот се потрудил да даде поопсежно образложение, како надополнување на темата, односно во кој правец би се движеле размислувањата на составувачите на трудовите на авторите.

Со наума да најдам нешто слично каде што писателот ја комплетира својата автобиографија вклучително и неговиот живот, па дури и инти-

мата, мојот колега Панде Манојлов ме убедуваше дека е тоа практика во скоро сите земји, за авторот да се има пообемна биобиблиографија.

Но, што се однесува до темата. Од самиот почеток на моето творештво, уште од рана младост, како сама по себе да ми се наметна потребата да најдам сопствен пат во книжевниото творештво, ако веќе се одлучам постојано да се занимавам со пишување. Ми се допаѓаа многумина автори, особено домашните, кои извонредно знаат да го опишат ликот, да му дадат душа, да го пренесат настанот, да ја искажат тагата, среќата, љубовта, или да опишат особени карактеристики на одреден лик и сето тоа мајсторски да го пресликаат во книгата. Значи, ако кај некои писатели сум забележал зачудувачки опис на просторот, кај други се наметнува извонредниот опис на ликот, на времето, или оние кои вршат споредувања, до писатели кои се служат со употреба на дигресији во рамките на истанчен вкус на мајсторство. Во еден таков мозаик на литературно творештво тешко е да се изнајде сопствен оригинален пат. Но, сепак треба да се трага и да се испитува, па во одреден момент, на едно рамниште кога зад авторот стои поголем литературен багаж може да се согледа и неговата препознатливост. Во која мерка е таа изразена зависи од самиот автор.

Ова сум го изнесол којзнае колку пати и каде се не, на состаноци, тркалезни маси, трибини, интервјуа и сл.

Не сакав да наликувам на некој познат наш автор или на некои од страна, со кои читателите ќе ме споредуваат, а со тоа и ми даваат оценка за мојот труд. Одлучив да имам свој стил, во кој ќе го користам дијалектниот збор, односно прикази кои се одвивале не така дамна, во кои главните ликови нема да бидат поттикнати да го користат литературниот говор, ами да се користи слободниот израз од секојденвието. Со тоа ми се чини го ослободувам и ликот и се дава еден јасен израз, пренесен до читателот, разбирливо, во изворна форма. Како се работи за настани кај кои главниот лик е обичен човек, не ми беше тешко да го постигнам тоа. Колку сум успеал да ги задоволам вкусовите на читателите, оставам да судат другите.

Да бидам искрен, со досегашната моја творечка работа сум задоволен. Особено кога можам да играм со зборовите и мое е задоволството дали ќе се употреби еден или друг збор, дали ќе оставам дадената фразеологија, незнаен – неискажан збор, да се пренесе изворно или со објаснување. И таму ја гледам мојата посебност во литературното изразување.

Оттаму, по толку испишани страници, сметам дека сум препознатлив по мојот стил на пренесување на приказната (зборувам за романескните дејства или расказите).

Затоа, само ќе ги нафрлам моите размислувања, без некое особено елаборирање, ами, ако веќе зборуваме за стил на препознатливост нека биде и по оваа тема и по ова мое излагање некоја посебност.

Уште од самиот почеток, од самиот наслов можат да ме препознаат, и читателите и критичарите. Ќе наведам примери на неколку наслови од романите, како потврда на горе кажаното: „Сивилото на одот“, Дума за душите“, „Што ни било пишано“, „Над тагата“, „Прикрај“, „Прокоба“, „Завештание Велјаново“, „Последниот монах“. Истото важи и за другиот литературен жанр кој го обработувам.

Значи ли ова дека се, покрај дијалектното изразување, мои најпрепознатливи карактеристики, кадешто со самиот наслов ја посочувам и темата и дејството на приказната. Односно, од самиот наслов може да се насети и содржината за која се пишува во книгата, како провокација за читателот. Ова уште поодамна во еден разговор ми го спомнуваше мојот книжевен пријател и критичар Радован П.Цветковски, а тој веќе тоа го има употребено во повеќе од неговите критики за моите дела.

Ако одиме подлабоко, во поширока анализа на препознатливоста на авторовото творештво, тогаш доаѓаат до израз и темите кои се обработуваат, по местото и начинот, со особено внимание посветено на обичаите, верувањата и воопшто на човековата живеачка во времето кога се одвива настанот. Старите, заборавени и ретко користени македонски зборови, како и дијалектните зборови ќе останат забележени и оттргнати од заборавот, дека некогаш и некаде се зборувало поинаку, се користеле голем број зборови во секојдневната комуникација, а со времето, за голема жалба, се заборавени или исфрлени од употреба. Употребата на тие подзаборавени зборови може само да придонесе за збогатување на зборовниот обем во речничкиот фонд кој треба да се збогатува.

Можеби еден ден моите искажувања ќе бидат интересни и за науката, како што денес е тоа со фразеолошкиот речник каде се затапени голем број фразеологии користени од ликовите во моите книги.

И имињата на ликовите кои ги користам се карактеристични за времето, а по се изгледа необични за читателите. И тука ја гледам мојата особеност. Ретки се авторите кои користат имиња од подлабокото наше минато, кога најчести имиња на луѓето биле, како: Силјан, Софронија, Велјан, Дамјан, Секула, Горјан, Јон, Сидор, Трајан, Стојан, Кузман и др.

или женските имиња како што се Велика, Воведа, Неда, Калина, Бисера, Румена, Арна, Гроза, Војдана, Мирна и др.

Сум имал прилика да слушам коментари во стилот: „краток роман“, „долга приказна“, „кратка песна“ и тн. Нити сум внимавал, ниту сега внимавам на должината на текстот или големината на романот, од причини што знам дека тоа самото дејствие го одредува. Оној момент кога сум задоволен од конечната верзија, толку обемен ќе биде и романот-книгата. Како додаток, а што се однесува на должината на реченицата и текстот. Па, јас постојано сум критикуван од страна на организаторот дека доставувам најкраток текст за роднокрајните средби. Кога ги прегледав текстовите од досегашните роднокрајни средби, се уверив дека критиката е на место.

Уверен сум дека по својот начин на изразување, одбир на темите и мотивите, начинот на објаснување, користењето на говорот, употреба на дигресиите, вметнување на фразиолошките изрази, обработка на ликовите, настаните, па и по комплетната приказна се разликувам од останатите писатели, што ме прави посебен, односно препознатлив по стилот на литературното изразување.

Dobre Todorovski

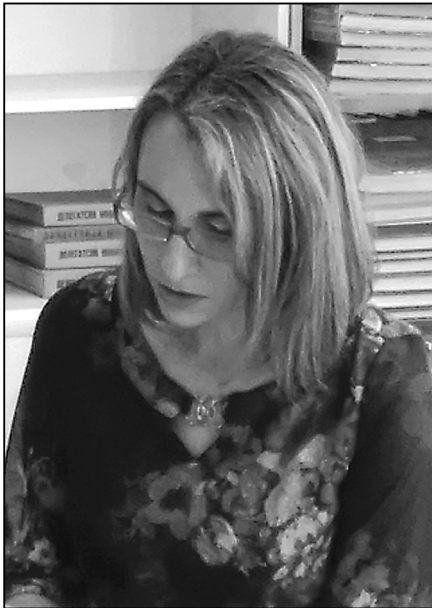
AM I RECOGNIZABLE THROUGH MY WRITING STYLE?

From the very beginning of my creative work, from early youth, the need imposed on me by itself to find my own way in the literary work, if I made a decision to be a writer. I liked many authors, especially the domestic ones, which knew how to describe the character, to give a soul, to convey the event, to express sadness, happiness, love, or describe particular characteristics of a character and all this to replicate masterfully in the book. So if I've noticed in some writers striking description of space, in others imposes a brilliant description of the character, or time. There are writers who use digressions with populist note and mastery.

I did not want to resemble any known Macedonian author or a foreign one with whom readers will compare me, and give assessment of my work. I decided to have my own style, in which I will use the dialectal words or images that took place not so long ago, in which the main characters will not be encouraged to use the literary speech, but to use the free expressions of the everyday life. Thus it seems to me it frees the character and gives a clear expression, conveyed to the reader in a clear way and original form. In events in which the protagonist was an ordinary person, I didn't find so difficult to achieve this. To what extent I have succeeded to satisfy the readers needs, it depends upon their assessment.

Проф. д-р Даниела Андоновска–Трајковска

КОЈА Е МОЈАТА ПЕСНА? – ОБИД ЗА ИДЕНТИФИКАЦИЈА

Како да зборувам за својата поезија и како да зборувам за мојот стил на пишување кога тој не е мој, кога јас не сум таа што го определува? Како да зборувам за својот стил на пишување кога мислата сама се организира во зборови на тој начин што го препознава својот лик во миговите на прасоздавањето и секавајќи се на својата претходна манифестација, ја имитира и ја пресоздава? И како да зборувам за тоа како пишувам, кога прстите непослушни пред рациото застануваат и кога невидлива рака од светлина и темнина сочинета остава свој отпечаток, а не мојата? Каде сум јас во

својата ништожност и во својата маленкост кога поезијата како автокрик на творецот му се враќа во безбројните манифестации на мислата која е обликувана според устроението на создателот и според поетовата моќ да го види тоа што другите не можат да го видат. Каде сум јас? Каде моето Јас ја препознава поезијата и кога му се напнува до пукање жилата на вратот? За да одговорам, морам да заземам позиција на набљудувач, на критичар, на човек кому му се туѓи сопствените стихови. Како инаку да кажам какви се тие, ако не ги погледнам поинаку, оддалеку, од страна?

Во бессоните ноќи и миговите на привидна отсутност, во стуткалниот поглед врз испушената цигара фрлена покрај патот, во скршената

рамка на прозорецот, во скриеното лице на денот, во нереченото, во искршените прсти, во пената на макијатото, во зрното пченица опиено од канела, во прашалникот обесен на вратот извира мојата поетска мисла и како лик со свој идентитет се актуелизира во фономорфолошката, синтаксичката и семантичката рамнина која се мултиплицира сè додека не ја добие својата тродимензионалност во светот на кодовите. Булката мора да го голтне црвеното, а водата –сама да се замати за да се искаже и да укаже на својата единственост и на својата неповторливост. И кога зборуваат, ниту булката, ниту водата не мислат на изгубената срж, туку на мислата искажана преку трансформацијата на нивното суштествување. Така и моето лирско Јас, не размислува дали траекторијата што ја исцртува ќе помине низ неговата сушност и ќе го обележи засекогаш, туку едноставно трепери под дејство на космичката енергија за да оживее во стиховите и да добие форма на лирска песна.

Зад завесата се одигрува вистинската претстава во која се актуелизирани ликовите на секојдневието и во која актерите не си ги бојат лицата, не се облекуваат во партали, затоа што парталите им сраснале со кожата и никогаш не го слушаат суфлерот, затоа што тој не постои. За таа приказна е заинтересирано моето Јас. За таква драматичност мојата поезија зафаќа значенски простор и за такво себеидентификување мојот поетски код истапува пред светот. Извежбаниот говор на актерите и маската зад која го кријат својот здив не ги забележувам. За нив зборуваат сите присутни во публиката, сите критичари, сите реципиенти, така што нема потреба тоа да го правам и јас.

Лирското Јас се идентификува со многу Јас препознати на маргините на општеството („Поема за маргините“). За нив никој не зборува. Нивното пулсирање во превртливата преградка на денот лирското Јас ги презема на своите дланки за да ги принесе до своето срце, да го слушне крикот нивни, да крикне и тоа во исто време и да прокрвари преку стихот, понекогаш организиран во строфи, а понекогаш неврзан, бел. Речиси цела моја поезија, која во главно е необјавена, но е бројна, е напишана како резултат на идентификувањето на моето лирско Јас со Јас на многу личности кои сум ги среќавала во мојот живот, но и такви за кои сум слушнала, прочитала или сум ги видела на телевизија. Или едноставно сум ги доживеала.

Поезијата во која моите мисли се устројуваат содржи фабула во имплицитна форма. Во таквата фабула се препознаваат и ликови кои понекогаш се дистанцирани од лирското Јас, а понекогаш се сраснати со

него и дејствуваат како едно. Оттука, тие се носители на главниот мотив кој гравитира речиси секогаш кон филозофијата на постоењето, кон егзистенцијализмот вткаен и прикриен во надреалистички поетски слики создаени со шокирачки метафори кои содржат две шеми што се дијаметрално спротивни и неспоиви на прв поглед и кои кај читателот создаваат отпор, но и скептицизам и шок во исто време (*Убивачки ѝишиџеше џаваноѝ/ ѝосакувајќи очајнички да се сѝаси/ од двете мрѝви ѝѝици/ леѓнаѝи една ѝокрај друѓа/ со скаменѝи ѝоѓлед во ѝрозорецоѝи/ кој и ѝокрај неѓоваѝа основна функција/ не усѝеа да собере ниѝу една дланка свеѝлина.// Коси кубеше скршеноѝо сѝолче/ и се молеше ѝивко во аѓолоѝ.../ Вени сечеше една ѝросирна бубачка/ засѝананаѝа на живоѝниоѝи ѝаѝ со намера да се самоубие/ не можејќи да се соочи со мрѝваѝа ѝѝица/ заѝворена во својаѝа свесѝи/ осѝавена без клуч..., „Поема за маргините“, 2015, стр. 42–43). Затоа, често пати, ќе слушнам дека стиховите мои се тешки и нелогични, дури и одбивни заради суровоста како карактеристика на нивната експресија.*

Деконструкционализмот како постструктуралистичко движење, на чело со Дерида, верувам, има извршено големо влијание врз начинот на кој моите зборови се препознаваат и застануваат еден до друг во рамките на лирската песна. Значењето не постои како чиста форма, тоа се создава и пресоздава и тоа секогаш на различен начин кај секој историски, културен, социјален и индивидуален субјект во форма на единствен, само нему својствен конструкт. Затоа мојот стил на пишување се врзува за метафорите (*Твојаѝа ѝосѝела/ сѝие во јорѓан од мразулци, „Поема за маргините“, 2015, стр. 34*), метонимиите (*Насмеваѝа на џладноѝо деѝе лежи на земјаѝа/ со лицеѝо заврѝено кон небоѝо./ Моли за заѝворање на небоѝо./ Моли за заѝворање на завесаѝа./ Моли за ѝочинка./ Моли за сон., „Поема за маргините“, 2015, стр.14*; *Кочнициѝе на авѝобусоѝи/ ѝолн со ѝешки здивови/ џо изораа асфалѝоѝи/ без да фрлаѝ семе./ А браздаѝа молскавично/ се фрли ѝод ѝркалаѝа..., „Поема за маргините“, 2015, стр. 30*), симболите (*Точкаѝа/ ѝред враѝаѝа не ме чека веќе.// Со ѝриѝе ѝочки ѝод мишка/ си џи умножувам очииѝе, „Поема за маргините“, 2015, стр. 61*), алегориите (*Координаѝиѝе ѝрчааѝи без водач/ со еден лонѓиѝудинален/ и исѝарѝален лиѝнеж/ кој се влече на неѓовиѝе ѝеѝици/ држејќи џо како заробеник/ во невидлива одаја/ без решеѝки/ без ѝрозорци/ без враѝа/ и без сигови, „Поема за маргините“, 2015, стр. 26*), персонификациите (*Сонцеѝо ѝочнува да џи ѝурка облациѝе/ со своиѝе шилесѝи лакѝи,/ бодејќи џи во слабинаѝа/ нивниѝе*

секавици, „Поема за маргините“, 2015, стр. 21), затоа што така чувствувам дека го создавам кодот или поточно ја создавам празнината, кој(а) што ќе биде на различен начин декодиран(а) и интернализиран(а), затоа што читателот сам ќе го(ја) пресоздаде, но со поинаква лирска нота, со поинаква боја на гласот, со поинаков липнеж и поинаков крик, дури и со поинаков наративен призвук. И сето тоа – заради контекстуалната специфика на создавачот (Творецот) и неговата поврзаност со посредникот – поетот, но и заради специфичноста на контекстот во кој функционира пресоздавачот (читателот).

Антропоморфноста како карактеристика на мојата поезија е повеќе од евидентна, затоа што предметноста и апстрактноста оживуваат и добиваат свој идентитет, препознавајќи се како човечки суштества (*Зборот се заврши, / ми го исплази јазикот / и скокајќи замина / надолу по улицата*, „Збор за зборот“, 2014, стр. 24; *По прошетката од девет чекори / Зборот и Високината / си ги разменија фусијаниите / го голтнаа мирисот што испаруваше / од нив, се бакнаа в образ за добра ноќ / и си завршија зрб*, „Збор за зборот“, 2014, стр. 71).

И не се само семантичките изразни средства присутни во мојата поезија, иако се најдоминантни, туку и фонеморфолошките, односно оние со кои се засилува емоционалноста на песната преку модифицирањето на нејзината звучност и преку артикулацијата на лирскиот миг со помош на имплицитната употреба на говорниот апарат: дури и кога нема да се изговори гласно, читателот е свесен за нејзината звучност, затоа што неговиот внатрешен глас ја изговорил и повнатрешил. Во следниве стихови се препознаваат анафората, епифората, параномазијата, асонанцата и алитерацијата кои придонесуваат за зголемувањето на звучноста на песните: *Испречувам пред зелениот камион, / Додека управувачот црпа / Осумки во прашината. / Осумте тркала на зрбот ги кревам. / Осумте алки на вратот ги нижам. / Осум пара очи / Ославив дома. / Осум часот вечер / Отчукува во шаржер. / Осум во круг се редат. / Осум кајки крв / Од тркалата се цедат. (Осум, „Бегство“, необјавена), Нарамени рамена / Наредени немаат. / Еден пар тркала / По ридот се тркала., (Тркала, „Бегство“, необјавена); *Вршениосеврши / подирсипишенавремето. // Мислата / сецединавршежот. / Навлежува малшерот. (Вретеното, „Вретеното“, необјавена).**

Римата и ритмот како версификациски елементи не се карактеристични за мојата поезија, но интересно е, пред сè, за мојата перцепција, тоа што во последно време, моите песни почнуваат сè повеќе да ја

прифаќаат римата, но и да содржат одредена комбинација од ритмички стапки, како што се трохејот, дактилот, јамбот, амфибрахот и анапестот: *Елаџус, / чии се овие рамена / обесени на влезои? // Чии се овие џриќи / џреслечени во шејои? // Чии се овие колена / искривени и жедни? // Чии се овие усни / – исџукана кора, / ниви неизорани, бедни? // Чиј е овој камен / на џлеќи џи се качил? / Над неџо – челик бос / се џоиџрел / зди-воџи џи џо зел? (Чии се?, „Пејзажи на душата“, необјавена). Особено интересно е тоа што рациото е сосема исклучено во текот на создавањето, а стиховите се нижат и содржат зборови кои сами се редат. И кога моето критичко око ќе ги погледне и ќе ги прочита, се изненадувам кога препознавам одреден ритам, но и рима која понекогаш има правилен распоред, но некогаш – неправилен.*

И сега се присетувам на моите чести изјави кога разговарам со луѓето – роднини по перо, дека јас не знам да пишувам песни со рима и дека тој дискурс ми е туѓ. Тоа само го потврдува мојот став дека не јас ги создавам стиховите, туку некое друго Јас со кое се поврзувам во моментите на инспирација кога вселенската прашина ќе ги предизвика моите носници, а јас нема да се напијам Лоратидин за да го спречам кивањето.

Prof. d-r Daniela Andonovska Trajkovska

WHICH SONG IS MY SONG? – ATTEMPT OF IDENTIFICATION

How to talk about my poetry and how to talk about my writing style when it's not mine, when I'm not the one who determines it? How to talk about my style of writing when my thought alone is organized into words and in this way it recognizes its face in the moments of creation, thus recalling its earlier manifestation, imitates it and recreates it? And how to talk about how I write when disobedient fingers before the ratio stop, when the invisible hand of light and darkness leaves its imprint, but not mine?

Behind the scenes a real performance takes place in which the everyday characters are actualized, in which the actors do not colour their faces, do not dress in rags, because the rags have grown together with their skin and never hear the prompter, because he does not exist. For this story concerns my I.

For such dramatics my poetry occupies notional space and for such self-identification my poetic code acts before the world. The skilful speech of the actors and the mask behind which they hide their breath, I do not notice. Everyone in the audience talks about them, all the critics, all recipients, so there is no need for me to do the same.

And not just the semantic expressions present in my poetry, though most dominant, but the phonomorphological ones, i.e. those that bolster the emotionalism of the song modifying its resonance and through the articulation of the lyric moment with the implicit use of the voice: even when it is not spoken aloud, the reader is aware of its sound, because his inner voice speaks and accepts it as his own.

Петко Шипинкаровски

СВОЈСТВЕНОСТА ВО СВОИНАТА НА ПИСАТЕЛОТ

Разговорливоста во комуникацијата на човекот е препознатливоста кај авторот, особено во изразувањето и употребата на јазикот во публицистичкото градиво, овој пат, стилот на изразувањето во своите дела. И веднаш, ќе започнам според народната фразеолошка синтагма „Прави го тоа што други не сакаш да ти го прават“, кај мене, е мото водилка во градењето на уметничкото дело (прозно или поетско) да се напише сега, да влезе во историјата, да остане во иднината.

Нескромно е кога човекот, односно самиот автор ќе говори за своето дело. Затоа, и јас, а верувам

дека и другите автори тоа им го препуштаат на читателите и иднината. Најголемиот подарок за авторот е кога неговото дело допира до читателот и до неговите чувства, кога тој влегува и соживува со настаните, ликовите и разговорливоста, втурнувајќи се во нив како да е и тој дел од тие настани, а да потоа, Тој читателот, раскажува за приказната или пеењето, драматизацијата, или пак црпи дел од тоа богатство и го репродуцира во своето творештво – кога се работи во литературната или пак научната работа.

Првата книжевна рожба на авторот, според мене, претставува крштевање или симбол на книжевното творештво, нишка водилка што доаѓа како искра надеж и успехот во творештвото и негова целосност.

Во врска со тоа, новинарот и публицист **Ванчо Меанџиски**, за романот првенец „Откорнати души“, ќе напише: „МРАЧНИ СТРАНИЦИ ЗА ГОЛГОТАТА НА МАРИОВО“ – Во „Откорнати души“ опишан е животот на избезумените, ограбените, истоштените, гладните и како вистински маченици тормозените Мариовци – како наслов и поднаслов во „Македонско сонце“ и да поентира: „Откорнати души“ е тегобна за читање книга, но таа е многу поучна, провокативна и жестока...

Препознатливоста во изразувањето и пишувањето е вештина каде авторот црпи стилски и тематски фигури, одбрано да пристапува за да неговиот производ отпосле биде прибран и прифатен како литературно-духовно богатство и тарјност.

Започнав случајно, без помисла дека првото книжевно дело ќе најде на таков прием како што Меанџиски напиша, а пак потоа и читатеклите и критичарите ќе се со одбрана, со позитивна реакција.

Туку, започнав уште во раните школски години, подолабавено, без претензии за забележителен успех, втурнување во јавно искажан збор или мудрост, кога како ученик ја следев отворената емисија на Радио Битола (1961), „Даваме најдуховит одговор“, и ја освоив, за мене тогаш, „големата награда“ – прво место. Така, кај мене се всади духот, или коренот на желбата да се трага по минатото, да се снаоѓам во сегашноста, да го оставам бремето на, за мене спознание на совремието: наладата и задоволството, односно пораката на иднината.

А пак желбата да се успее и да се чекори по патот кон успехот, според мене, овојпат во книжевноста е нишка водилка мотивот: љубовта кон својот и своето – родољубивоста, каде стремежот е да се даде мал придонес во постанокот, опстојот, стабилноста и непоколебливоста на она што се вели татковина и племенски дух, визави, да се најде свое место во просторот на системскиот приод и закотвување на книжевната платформа во гумното на маалото на племенската заедница. Кон сето ова, како зародиш и умотворба, кај мене се создавало, тлеело и растело обликувано во книжевна творба на духовниот труд, или производ на зрела книжевна проекција, или би рекол: Својственост во своината на писателот.

Спознанијата што доаѓале кај мене на историските настани и случувања, неправдите и поделбите чинети на татковината и на мојот народ, пренесувањата како поука и амнанети при разговорите со моите претци од нивните тешки и горливи мигови од животот пат при интернациите во Балканските војни и потоа, преку медиумските текстови и јавувања, литературата, како и легендите и приказните – слухот на средината и

историските појави што доаѓале, како насилие што произведувало гнев и реакција, е дополнителен мотив да се нурне во откривачката дејност за појавите и да се напише и објави, во даден случај, тематска збирка, односно книга.

За уметничката вредност, вистинитоста и наладата од зборовноста во приказната, односно песната, есеите и слично, говорат делови од пошироките кажувања на угледните автори и критичари:

Ванчо Меанџиски, „Македонско сонце“, 2003: „МРАЧНИ СТРАНИЦИ ЗА ГОЛГОТАТА НА МАРИОВО“

– Во „Откорнати души“ опишан е животот на избекумените, ограбените, истощените, гладните и како вистински маченици тормозените Мариовци – како наслов и поднаслов и да поентира: „Откорнати души“ е тегобна за читање книга, но таа е многу поучна, провокативна и жестока...

Луан Старова пак, за книгата Рудолф Арчибалд Рајс за Македонија и за Македонците, покрај другото вели: „Авторот во оваа книга достигнува релативно високо творечко ниво, низ уверлива и интегрална јазична структура, успевајќи да создаде не само значајна книжевна хроника за Мариовскиот, Македонскиот и воопшто балканскиот човек, туку и значајно сведовштво за Мариовци, вредувајќи се во низата најзначајни Македонски автори кои пишуваат за овој дел од Македонскиот народ“.

Следствено на тоа, моето скромно творештвото го делам на: творештво за млади и возрасни; прозно, поетско, драмско, потоа творештво со историска содржина, публицистичко, книжевна критика...

Слично на тоа, стилот на изразувањето остава длабоки траги во напишаната форма како наследство (семејно – јазикот од моите пртци) или дијалект на постојниот систем и устројство во говорната комуникација, кај мене мариовскиот дијалект како свој мајчин јазик, составен во стандардниот, македонскиот литературен јазик. Оттука и моите заложби во создавањето на делото во неговата раскажувачка вокација и моќ, стремам кон запазување на дијаликтичките форми, изрази и фрази, со користењето и на народните кованици и жаргони и мудрости. А токму за тоа и препознатливоста во пишувањето на моите дела или творештвото воопшто, говорат и другите бројни примери на осврти и рецензии на угледни литературни критичари од Македонија и странство:

Во својата анализа за романот „Утринска молитва“ Мерсиха Исмајлоска ќе напише:

„– Изборот на лексика, блиска до народниот раскажувач открива зборови кои се подзаборавиле, но кои подобро од било кој други ги доловуваат, именуваат нештата во романот. Зборови како: авале, акал, асли, берикет, авлија, витосале, булме, далдиса, гурунтија, карак, карцер, мете-риз, отоман, расотка, рушвет, тофилем, сабра, себап, сефард, стросал, увејка–птица, ујем, чактиса, штукна,... или, пак,

Смислен како роман во кој нарацијата ја движат противниците и помагачите на Марија, авторот проговорува и за онаа тенденција да се уништи поубавиот, подобриот, тенденција присутна дури и кај најблиските. Во духот на народот, секако, бог е присутен во моментите кога чудесно се разврзуваат таквите ситуации, со што ефектот на *deus ex machina* секако на метафорично ниво, е важен дел од структурата на романот.“ – „Децата на Марија“ – вели Исмајлоска

„Уверливоста се постигнува и со принципот што самите јунаци/ликови ги раскажуваат своите приказни/судбини. Наспроти оние со конкретно име и презиме, не само како наратори туку и како коментатори, би рекле како судии и трагачи по вистината се релевантните книжевни ликови на човекот собирач на туѓи приказни, Човекот со штрб заб, Жената со забун, Жената со темни наочари, Човекот несмасно дебелкав. Суптилно тие ги прошируваат и збогатуваат вредностите на делото и му го вдахнуваат мирисот и вкусот на магичниот реализам. И она што притоа посебно сакаме да го одбележиме како голема стојност на романот е прекрасниот дијалог. Неговата дијалектологија истовремено ја потврдува релевантната универзалност на уметноста. Дијалогската форма во себе како да ги апсорбирала сета мудрост и убавина од говорот на безимениот народен гениј. – Ќе рече во својата рецензија Васил Тоциновски за романот „Утринска молитва“...

Христо Петрески во својата опсежна анализа – приказ за моето творештво, покрај другото вели: „Речиси во сите свои прозни дела, Петко Шипинкаровки ја обработува темата, Мариово, Мариово некогаш и сега, измеѓу животот и смртта, војните, страдањата на македонското население, раселувањата, и потоа, постослободителниот периоди миграциите до истребувањето на македонецот од тие простори; патот по светскиот меридијани и новите живеалишта, миграциите од селата во градовиите

ширум на Македонија и пустошот кој царува во некогаш живото Мариово, со тенденција да се покрие и последната трага на Маиовецот таму“.

– Понекогаш само еден стих е повеќе од целата песна, односно поезија или

стихот е ’ркулецот на поетските меридијани – ќе рече **Милица Димитријевска Радевска** за поетската збирка „Седело на орлица“. – Овде поетот Шипинкаровски низ синтагматските единици подуена врана и мрзова тупаница, накалемил, несвесно, намерно или интуитивно повеќе метафорички анаграми. Подуена врана–смрт, болест, неспокој, внатрешно распаѓање, духовна колизија, себе раскостување, летаргија; мрзова тупаница–решеност, тврдокорност, манифестирање на моќ, напнатост, исчекување, страв и сл. – „Седело на орлица, песната „пастир“, или пак за моето прозно творештво, конкретно романор „Златни обетки за Марија и неговатата тема и мотиви Димитријевска–Радевска ќе рече: „Иако авторот делото го обмислил како современ роман сепак во својата структура ова дело има елементи на историски есеј, дневник и во себе низ приказните ги сублимира апсолутните вистини за нашето минато кое е се уште неоткриено, недоволно разбрано, она минатото кое тупоти под нашите чекори на старите и калдрмисани улици, независно дали тоа е во Охрид, Велес, Штип, Скопје., за да најнакрај, во својата рецензија Димитријевска Радевска – поентира: „Петко Шипинкаровски искрено верува во идејата дека млади луѓе се тие кои треба да го запалат светилникот на надезерскиот град–тој свет град каде освен што ќе ги почитуваат другите култури, ќе водат грижа и за сопствената“ песната „Во Струга букнува пролет“, песна од збирката „Седело на орлица“.

Благоја Брајановски, пак, во неговата опсежна рецензија, повеќе би рекол Студија, за романот првенец „Откорнати души, од многуте констатации, за оваа прилика издвоив само мал дел;

„А еве некои покарактеристични зборови како говорно обележје на маровскиот говор: „Чуш бе, в’ко да те јаде“; „Да мигна малце, белки ќе заборава на болките“; „ќе ја наеме (наместо „најдеме“) куќата сета (наместо „целата“); „Кутриот тој, ни ал ни абер, а и кој да го пала (бара)? ; „со здравје да се јае (наместо „јаде“)“; „Глеаш... – Вија, мислејќи на српските сили, д’го време останаа туа, , арно им е, ебаи, шо им фале“; “ И бугарите... и тиа бе Петре сакаа да не поробат, ебаи мајката, шо јајца бараа туа?“; „Ама и на тиа, и на тиа, ќе му дое крајот“; „Чекатеме, ќе доа (наме-

сто „ќе дојдам“) со вас!“; „Ае (наместо „ајде“) ... и ние да поеме (наместо „да појдеме“), да бегаме како и сите друзи, а ќе ‘а потераме и стоката со нам, оти туа не ќе се живее“; „...таму, кузнае Петре как е, кузнае как е, а и коа власт е?“; „та белки ќе му се наат и на татка“: „сме ‘а грешале“; „.. дека си б’лна...ама ќе уздравиш“; “ та цуот не можа да ви вата“; „току време“; „кој ‘а глеа маката“; „бумба“ (се отепа Јован со бумба)”, и сл.

Илијана Каракочева алиас, Ина Крејн(Бугарија), исто рака за „Златни обетки за Марија“: преку средбите на Петар со други херои читателот сфаќа дека историските богатства на секој народ треба да бидат чувани дека помладата генерација има потреба од вредности, во кои да биде градење како карактер, дека љубовта во семејството и верноста кон него не се надминати, напротив, тоа е појасот за спасување за современиот хомосапиенс, кој не треба да се откажува од своите корени и христијанската вера, бидејќи тие можат да го вратат во живот кога науката се покаже немоќна.

Детството е најдобро милји, повеќето шарени и убава рамка од човечкиот живот. Но, тоа е и времето во кое секој од нас се гради како личност. И е исклучително важно во оваа фаза од нашето постоење не само што наставниците ќе имаат во училиште, а какви наставници на душата ќе имаат секој ден во својот живот. Среќен е оној кој во своите детски години имал животни учител како Филип Царевски – мудрец, дал со полни раце љубов, вера, сила на едно детско срце и така стана го во вистински маж.

Јован Ѓуровски во својот приказ за романот „Црна љубов“: „Друг карактеристичен белег во раскажувањето е ..., народна мудрост, така што се добива впечаток дека некои од поговорките дури и како да ги среќаваме за првпат во романов: „Паси овци–рани волци“, „Љубов со зорле“, „Како сурија на крма“, „Од Мариово наше и Господ кренал раце“, „Наша земја, а грчка територија – твоја земја, а државата туѓа“ итн. со употреба на подзаборавени, осовремени и новообразувани зборови како што се: увејка, суцрна боја, пореница, студеноросно шумолење, мошолњето, матежина, смигнато, ранозорјето, шушуру–бушуру, осамата, помрачина, натопинка, дангола, распор, гачки, запор, омаеноста,

Светлана Христова Јоциќ: Преку Марија и останатите ликови Шипинкаровски уште еднаш на читателската јавност ѝ нуди текст напи-

шан на мошне певлив јазик на мариовски говор во дијалогот помеѓу ликовите во романот, што на делото му дава посебна боја и го чини интересно како мудар присет на читателот, поука и предупредување за своето национално опстојување.

Тоде Илиевски: во стихозбирката „Бели ветрови“ можеме да ги доживееме и како промена на застрашувачката слика на сегашноста, односно како обид за нејзино ублажување, не само заради враќање на трајната верба во животот, туку и заради чувството на лична, и пред се, творечка одговорност на поетот кон светот на кој тој му припаѓа.

Снежана Дабиќ (Србија) во анализата што ќе ја направи во текстот за романот „Златни обетки за Марија“.

„Главни јунак Петар Царески си поставил задача сам да го открие својот идентитет, а со тоа и идентитетот на својот народ, и своите научни откритија да му ги предочи на светот...“

...тематско–мотивски – продолжува Дабиќ – добива формула, облик на емотивно–симболична продрготовка за тоа што треба да се случи, низ персонификовани, и метафорично сложени слики: „Потниот летен ден се капи во својата врелина“, „...бидејќи јас сум како некоја стара карта, стара планина која сè има забележано, што сè видела и преживела“, „Езерото сноваше на мирното сунце“, „Ветерот ги затворил своите двери“, ... „Езерото почна да тане и да се тресе!...“ „Зимата е на прагот. Само што не ја облекла својата бела кошула, иако на Галичица и Јабланици ги покажа своите бели рукави“... Романот може да се гледа и од педагошки аспект продолжува Дабиќ. Петар Царески, главниот лик во романот „Златни обетки на Марија“, изложен е под силно педагошко влијание од своите најблиски, особено од дедото и бабата: „Онај кој што ги почитува покојните, ги почитува и живите“, „Во работата памти и прави граѓа за добри дела, чедо мое!“, „Снагата на човекот е као стена“, „Човекот живее во наеж, а надешта никогаш не умира“, „Кога јадеш, не зборувај“, „Занаетот е злато!“. Како и со стилските и јазичните средства, и демунитивите – гордост дедина, внуче бабино, сестро моја; употребата на сленгови – фрлање коска, страв; дијалектите – жекција, жена печена варена; турцизмите – тефтер, бреј, еј, море, арамија, машала се постигнува автентичноста на карактерите на ликовите. Таа е продлабочена со благословите, со кратки формулации и обликувања за искажување на желбите (Господ ја поживеа

Филипе!“), и клевата, архаичноста на говорот создадено врв основа на верувањата во моќта на зборот, пратено со силен ем отивен набој („Гавран, да би семето да му се затре, само несреќи носе!“ „Да би раката да му се исуши!“; „Да даде Господ да цркнат!“).

Изразеноста на јазикот и стилот кај мене е во функција на употребата на јазичните средства (стандардни–јазичните форми и нестандартни–дијалекти, па дури и жаргони), што се гледа од моето целокупнотворештво; поезија, проза, драма, есеистика, литературна критика, публицистика..., недвојбено е самокатегорично, некалемено, некрадено, неприсвоено, туѓо, туку изворно, самосоздадено, авторско!

Petko Shipinkarovski

CHARACTERISTIC OF THE WRITER'S PROPERTY

The first literary brainchild of the writer, in my opinion, is a baptism or a symbol of the literary creation, a guide that comes as a glimmer of hope and success in work and his integrity. The recognition of expression and writing is a skill where the writer draws stylistic and thematic pieces, so his product later to be retracted and accepted as a literary and spiritual wealth.

The spirit stuck in me, or the desire rooted in me to trace the past, to cope with the present, to leave the burden of the knowledge of the modern era: the delight and pleasure, it is the message of the future.

And the desire to succeed and to walk the path to success, in my opinion, this time in literature is a guide motive is love of one's homeland as an aspiration to give a small contribution to the creation and the survival of our motherland and our tribal spirit, vis, to find its place in the space of systematic approach and anchoring the literary platform in the neighborhood of the tribal community.

My knowledge of the historical events and developments, injustice and division done to my motherland and my people, transfer lessons and pledges from their difficult and bitter moments in life time I was receiving through the conversations with my ancestors who took part in the Balkan Wars and later, through literature, media texts and calls, as well as the legends and stories – the historical phenomena that came as violence which produced anger and reaction, is an additional incentive to dive into the discovering activity of the phenomena in order to write and publish a thematic collection of songs, or a book. According to the popular phrase „Do what you do not want others do to you“ to me, it is the guiding motto in building an art work (prose or poetry): to write now, to enter the history, to remain in the future ...

СОДРЖИНА

11. РОДНОКРАЈНА СРЕДБА	5
Проф. д-р Вера Стојчевска Антиќ	
МОЈОТ СТИЛ Е НАЈСУШТИНСКИ ПОВРЗАН СО БИТОЛА	7
Гордана Михаилова Бошнакоска	
ОБНОВУВАЊЕ НА КАЖАНОТО – НАПИШАНОТО	14
Проф. д-р Благоја Брајановски	
ПРЕПОЗНАТЛИВОСТА НА МОЈОТ СТИЛ НА ИЗРАЗУВАЊЕ	18
М-р. Сања Мучкајева – Видановска	
МОЈОТ СТИЛ Е ПОВРЗАН СО ЖЕНАТА	23
Ванде Ганчевски	
РЕФЛЕКСИВНОСТА НА СТИЛОТ	28
Биљана Т. Димко	
„СО ПИШУВАЊЕТО – ГО ОТКРИВАМ ПОТЕКЛОТО НА МИСЛАТА“	33
Петре Димовски	
ЗА МОЈОТ СТИЛ	36
Јован Ѓуровски	
СТИЛ НА ИЗРАЗУВАЊЕ НЕ САМО ЗА ЛИТЕРАТИ	44
Проф. д-р Владимир Костов	
ОКСИМОРОН	50

Проф. д-р Христо Петрески

(НЕ)ПРЕПОЗНАТЛИВОСТА НА МОЈОТ СТИЛ НА ИЗРАЗУВАЊЕ. 55

Ѓорѓи Прчков

ПРЕПОЗНАТЛИВОСТА Е ЦЕЛОКУПНОСТ НА ОСОБЕНОСТИ. 59

Богоја Таневски

ПИШУВАМ КРАТКИ ПЕСНИ. 71

Добре Тодоровски

ДАЛИ СУМ ПРЕПОЗНАТЛИВ ПО СТИЛОТ НА ПИШУВАЊЕ? 75

Проф. д-р Даниела Андоновска-Трајковска

КОЈА Е МОЈАТА ПЕСНА? – ОБИД ЗА ИДЕНТИФИКАЦИЈА 80

Петко Шипинкаровски

СВОЈСТВЕНОСТА ВО СВОИНАТА НА ПИСАТЕЛОТ 86

**ЕДИНАЕСЕТТА РОДНОКРАЈНА СРЕДБА СО
БИТОЛСКИТЕ ПИСАТЕЛИ ОД МАКЕДОНИЈА**

Издава

Националната установа – Универзитетска библиотека
„Св. Климент Охридски“ Битола,
ул. „Пеце Матичевски“ бр. 39, Битола

Организациски одбор

Лили Бошевска
Николче Вељановски
Владимир Костов
Јоланда Бошевска

Превод и резимеа на англиски јазик

Николче Вељановски

Лектура

Александар Димитров

Печати

Графо Пром – Битола

Тираж

120 примероци

